Դ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1090 — ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ 24 ՕԳՈՍՏՈՍ 1887 — (Ն. Տ.) 5 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1887 — 17 ՁԻԼՀԻՃԱԼԻ 1304

20 ՓԱՐԱ (ՃՇՆՈՐ ՏՆՕՐԻՆՈՒԹԻՒՆ)

ՆԵՄԱԿ ԿԱՄ ՈՐ ԵՒ ԻՆՉ ԴՐՈՒԹԻՒՆ ՊԷՏՔ Է ՈՒՂԱՐԿԵԼ ԱՌ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ՕՐԱԳԻՐ Վալաթիա, Նորատունկեան-խան

Direction du journal AREVELK
Noradounghian Han, Galata
CONSTANTINOPLE

ԱՐԵՒԵԼՔ
ՕՐԱԳԻՐ
ԳԱԼԱԹԻԱՅԻ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

20 ՓԱՐԱ (ՃՇՆՈՐ ՏՆՕՐԻՆՈՒԹԻՒՆ)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կ. Պոլսոյ համար	Տարեկան	դահեկան արծաթ	160
» »	Կիսամեայ	» »	80
» »	Եռամսեայ	» »	40
Գաւառաց »	եւ տեղական թղթատարով տարեկան	»	240
Գաւառաց համար եւ անջատաբար թղթատարով վեցամսեայ		»	120
Օտար երկիրներ, տարեկան		փրանք	56
» »	վեցամսեայ	»	28

Դուրս ղրկուած լրագրաց ծանրոց ծախքը Տնօրէնութեան վրայ է. խմբագրութեանս ղրկուած նամակ կամ գրութիւն ետ չտրուիր։

Les annonces sont reçues à l'Eastern Agency place Karakeuy Deïrmen Han Constantinople

Կ. ՊՈԼԻՍ, 24 ՕԳՈՍՏՈՍ, 1887

ԱԶԳԱՅԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՄԱՏԱՏՈՒԹԻՒՆՔ

ՏԳԴ. ԴՐԵԼԱՅԻ ԱՅՑԵԼՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

Ֆրանսայի Բժշկական Ակադեմիոյ անդամ Տ.Դ. Դրելա Աթէնք և անտի Կ. Պոլիս կուգայ, Հիւանդանոցներն և այլ գիտնական հաստատութիւններն այցելու և ուսումնասիրելու պաշտօնով։

Ֆրանսացի գիտնականին ուսումնասիրութեան դաշտը առարկայը պիտի լինին բնականապէս Թուրքիոյ և Թուրքիոյ պետական հաստատութիւնը։ Բայց եթէ մասնաւոր ժողովուրդներ ունին Հիւանդանոցներ և այլ գիտնական հաստատութիւններ, Տ.Դ. Դրելա տնչուշտ հետաքրքրութեամբ պիտի քննէ դանոնք, իբրեւ Արեւելից բաղաքակրթութեան աստիճանին յայտարար նշաններ։

«Գիտնական հաստատութիւններ» ըսելով կիմացուին՝ Հիւանդանոցներէն զատ՝ Ցիմարանոցներ, Թանգարաններ հնութեանց ու բնապատմական հաւաքածոյից, Մատենադարաններ և գիտական բարձրագոյն վարժարաններ։

Տ.Դ. Դրելա, քանի որ գիտնական մ'է, կրնայ լսած լլնել թէ Վեհ. Սուլթանին հպատակաց շարքին մէջ կայ հին ժողովուրդ մ'ալ, հայ ժողովուրդն, որ ունի իրեն յատուկ ներքին կեանք մը, և այն կեանքը պահպանող ուրոյն հաստատութիւններ։ Եւ եթէ ուզէ քննել դանոնք, Տ.Դ. Դրելա պիտի դրսնէ՞ հետաքրքրութեան և ուսումնական դոհունակութեան առարկայ մը։

Հարց մ'է այս, զոր ամենադոյզն չափով ազգային ինքնասիրութեան ըդգացում կրող Հայ մը կրնայ ինքն իրեն առաջարկել։

Ունի՞նք ո՛ և է հաստատութիւն զոր գիտնական օտարազգւոյ մը կարենանք ցոյց տալ՝ եթէ ոչ պարծանք՝ գէթ վստահութեամբ։

Ո՛չ Մատենադարան ունինք, ո՛չ Թանգարան, ո՛չ ալ գիտնական կամ մասնագիտական բարձրագոյն վարժարան։ Օտարազգի մը կրնայ ակն ունել որ առնուազն երկու միլեոն ժողովրդի մը կեդրոնը լինելու համարուլը վայելող հասարակութիւնն մը, ինչպէս է Կ. Պոլսոյ հայ հասարակութիւնն, ունենայ ազգային բնական ճոխութեանց Թանգարան մը, և ազգային իմացական հարստութեանց դանձարան մը, Մատենադարան մը։ Թողունք եւրոպական հաւաքածոյներ, նոյն իսկ ազգային հաւաքածոյներու յատուկ հաստատութիւն մը չունինք։ Ղալաթիոյ Մատենադարանի սկզբնաւորութեան շարունակութիւն և ձեւ մը տալու խորհուրդը դեռ եւս ծրագրային վիճակի են, և ըստ որում արդի Վարչութիւնը չկրցաւ բնաւ զբաղիլ այս խնդրով, պէտք է յուսանք և մաղթենք որ յաջորդ Վարչութիւնն ունենայ բաւական յօժարամտութիւն և ազդեցութիւն՝ Ազգին այս ակներեւ պէտքը գոհացնելու համար։

Կրթական բարձրագոյն հաստատութեանց կողմէ բոլորովին աղքատ են Կ. Պոլսոյ Հայք։ Մեր նախակրթարաններն իսկ կարդի չենք կրցած դնել տակաւին, և նոյն իսկ օտարազգի մը չի կրնար ակնկալել այսպիսի հասարակութեան մը մէջ տեսնել գիտնական կամ կրթական բարձրագոյն հաստատութիւններ։

Ունինք Հիւանդանոց մը, որ է միգամայն Ցիմարանոց, Ապուշանոց, Աղքատանոց, Անկելանոց կամ Մերանոց, Անառականոց կամ Զգաստանոց, Որբանոց կամ Դպրոց, մինչեւ իսկ Արշեւանոց, թէ արանց և թէ կանանց, թէ մանչերու և թէ աղջիկներու։

Այս զարմանալի հաստատութիւն երբեմն չունենք ո՛ և է գիտնական նշանակութիւն։ Պատսպարան մ'էր ամենատեսակ խեղճութեանց, զորս դարմանել սահմանուած միջոցները նոյնչափ խեղճ էին արդէն։ Իբրեւ բուն Հիւանդանոց, Ս. Փրկչեան հաստատութիւնը շատ դէշ համբաւ ունէր ազգին թէ՛ ուսեալ և թէ տգէտ մասերուն քով։ Իբրեւ դպրոց, վաղանցիկ փայլէ մը յետոյ, աննշան էր բոլորովին։ Վերջին ժամանակներս մատակարարութեան եւ բժշկական խնամոց բարւոքմամբ, Հիւանդանոցը բաւական դոհացուցիչ վիճակ մ'առած է, և դպրոցն ալ կանոնաւոր յարատեւութեան մը ճամբուն մէջ մտած է։ Հիմա Ս. Փրկչեան Հիւանդանոցի տուժարներն և արձանագրութիւնները խառնող հետաքրքիր մէկը կրնայ քիչ շատ գտնել գիտնականապէս ալ հետաքրքրաշարժ նիւթեր։ Բայց ցաւալին այն է որ ազգային այս մարդասիրական հաստատութիւն, իւր պարունակած բաղդատն յարկերով, կը գտնուի շատ հին ու խարխուլ շէնքի մը մէջ, ոյր տեսքն իսկ կը նախապաշարէ մարդուս միտքն ընդդէմ այն ամենխնամոց, որոց առարկայ եղած կրնան լլնել պատսպարեալք նոյն յարկաց։ Ժամանակ մը Հիւանդանոցի շէնքին անյարմարութիւնք աչքի չէին զարներ, և միայն պատսպարելոց խեղճութիւնն ուշադրութիւն կը դրաւէր, և գայթակղութեան աղբիւր մ'էր։ Այսօր այս կրկին հանգամանքներ յեղաշրջուած են։ Ամեն ուշադիր դիտող դոհութեամբ կը խօսի Հիւանդանոցի պատսպարելոց տրուած բժշկական, կրթական և նիւթական խնամքներուն համար։ բայց ամենուն աչքին կը զարնէ, կամ թէ ըսենք՝ ամենուն աչքը կը ծակէ Հիւանդանոցի շէնքին անյարմարը, վտառողջ, խեղճ երեւոյթը։ Պակաս բան մը միշտ ունի մեր դիտութեան այս մեծ հաստատութիւն։ Կը հասկնանք ուրեմն որ վերջին ժամանակներս շատ եռանդ ցոյց չէր տրուած օտարազգի հիւրեր տանելու յայտնելութիւն մեր Հիւանդանոցի։ Օրինակի համար, երբ, անցեալները, Պ. Զէմպրիլէն և այլ անդամք անգլիական Խորհրդարանի եկան պտտուցան ի Կ. Պոլիս, Յոյնք փութացին անոնց ցուցնել իրենց Հիւանդանոց, որ հազիւ քարընկեց մը հեռի է մերինէն։ Իրենց Աստուածաբանական և Վաճառականական վարժարաններ, ի Հեյպէլի կղզի, և Բերայի ու Ֆէների հոյակապ վարժարանները, Սիլլոդոն, Էն, մինչ մեզմէ ո՛չ ոք համարձակութիւն ունեցաւ ազգային ո՛ և իցէ հաստատութիւն պարծանօք ցոյց տալ անոնց։ Յունաց հետ բաղդատմամբ մի և նոյն անհասանելի դիրքը պիտի ունենանք նաև Տ.Դ. Դրելայի և այլ ամեն օտարազգի ուղեւորներու և դիտողներու նկատմամբ, ցորչափ չվերաշինենք մեր Հիւանդանոց, և ցորչափ չփութանք կազմակերպել ժամանակին պահանջած կրթական ու գիտնական այլ և այլ հաստատութիւնները։

Գիտնական հաստատութիւն կը համարուի նաեւ Ցիմարանոց մը։ Ցայտնի է թէ բովանդակ Թուրքիոյ Հայոց միայն մէկ Ցիմարանոց կայ, որ է Ս. Փրկչեան հաստատութեան մէջ պարունակեալ։ Արդարեւ հիմա խելագարք առաջուան պէս չեն ծեծուիր և շղթաներով չեն տանջուիր։ Բայց տակաւին ազգային Ցիմարանոցի չէնքը բոլորովին անյարմար է՝ մտային հիւանդութեամբք տառապող դժբախտ ազգայնոց բուժման։ Օտարազգի դիտող մը երբ տեսնէ մեր Ցիմարանոց, կրնայ վկայել թէ Հայք ունին արդարև տեղ մը՝ իրենց խելագարներն հոն պահելու համար, բայց չի կրնար ըսել թէ Հայք իրենց յիմարները կը նկատեն մէկ մէկ հիւանդ, և ըստ այնմ կը չնան բուժել և մարդկային ընկերութեան վերադարձնել զայնս։

Մեր այս ազգային թերութեան հակապատկեր մ'է յունական մարդասիրութիւնը։ Մեր Հիւանդանոցէ քիչ հեռի, Երուսաղէմի Հայոց Վանքին մէկ նախկին հողին վրայ,—(որ Յունաց թողուած էր իբր տասն տարի առաջ, և փոխարէն յունական հին դերեզմանատան մը որ անցած է մեր Հիւանդանոցին.)—Յոնիք 20,000 ոսկւոյ չափ ծախիւք կառուցին Ցիմարանոց մը, ժամանակիս գիտնական պահանջմանց համաձայն։ Կը հասկնանք որ Տ.Դ. Դրելա մը դոհութեամբ այցէ մեր յոյն հայրենակցաց այդ նոր և փառաւոր հաստատութիւնը։ Բայց ի՞նչ կրնայ զգալ այցելելով մեր խեղճ Ցիմարանոցն, և աւելի խեղճ, աւելի թշուառ Ապուշանոցն։ Եթէ Հայ մը լլնէր, «դառնապէս կուլար» Պ. Դարվէյլ Պատկանեանի պէս։ Իբրեւ մարդ ալ թերեւս լայ։ Բայց իբրեւ բժիշկ, իբրեւ ստարազդի այցելու, անշուշտ պիտի վշտանայ, հաստատելով թէ բովանդակ Թուրքիոյ Հայք իրենց խելագարները պատշաճապէս խրատելու յարմար չենք մը չունին, և՝ չենքը չունենալով՝ հարկաւոր անօրինութիւնն ալ չունին՝ իրենց վիճակին պահանջած դարմանները տանելու համար դժբախտ խելագարներուն։ Հայկական նոր և կոկիկ Հիւանդանոց մը կրնայ գրաւել Տ.Դ. Դրելա յիշեմ, (ուր Յոյնք ալ նոյն տեղւոյն հայկական Հիւանդանոցէն աւելի մեծ Հիւանդանոց մը։) Բայց ըստ արթնութեան Հիւանդանոցը չի պարունակեր Ցիմարանոց, այնպէս որ, այս լուսաւորեալ դարուս մէջ, Հայք չունին Ցիմարանոց մը բառին բուն նշանակութեամբ, թէեւ իրենց խելքը կորուսանող հայազգի թշուառներուն թիւն աճելու վրայ է տարուէ տարի։

* * *

Երբեմն կը դանդաղուի թէ մեք քնաւ հոգ չենք տաներ հայաբնակ գաւառաց պէտքերուն, և մեր բոլոր ուշադրութիւնը, բոլոր հոգածութիւնը կեդրոնացուցած ենք Կ. Պոլսոյ գաղթականութեան վրայ։ Սոյն դանդաղելի եղաւ մանաւանդ արդի Պատրիարքին և արդի Վարչութեան օրով։ Բայց իրօք նոյն իսկ Կ. Պոլսոյ Հայ «գաղթականութիւնն» իսկ ո՛րչափ աչքի զարնող պէտքեր ունի, զորս անտեսելով մեծամեծ վնասներ տուած ենք բովանդակ ազգին։ Ցայտնի է թէ մեր Ազգին վարչական, իմացական և տնտեսական վիճակը պիտի չափուի Կ. Պոլսոյ հայ հասարակութեան վարչական, իմացական և տնտեսական վիճակին համեմատ։ Մինթէ հայաբնակ գաւառաց վարչական և իմացական պէտքերը լաւագոյնս չէի՞ն անօրինուեր եթէ այս նկատմամբք Կ. Պոլսոյ հայ հասարակութիւնն իսկ լաւագոյն վիճակ մ'ունենար։ Օրինակի համար, հոգ տանիլ Հիւանդանոցին՝ մինթէ Կ. Պոլսո՞ յայոց ծառայութիւն մ'է։ Ո՞չ ապաքէն Հիւանդանոցի մէջ դարմանուող թշուառները՝ մեծաւ մասամբ ընտանեաց հարը և պաշտպանը՝ երբեք չորրորդ մասամբ պանդուխտ գաւառացիք են, և այնպէս եղած են միշտ։ Ո՞չ ապաքէն հայաբնակ գաւառաց ազգային աշխատաւորը Կ. Պոլսոյ վարժարաններէն ելած են։ Եթէ Կ. Պոլիս աւելի ճոխ լլնէր ազգային հաստատութեամբք, եթէ այս հաստատութիւնք առաւել արժանավայել վիճակ մ'ունենային, պատեւը միայն Կ.Պոլսո՞յ Հայք կը վայելէին մինթէ։ Ընդհակառակն, երբ այս ամեն նկատմամբք անկարգ և աղքատ գտնուի Կ. Պոլսոյ հայ հասարակութիւնն, օտարազգի դիտող մը ի՞նչ համարում կրնայ ունենալ գաւառները բնակող Հայութեան վիճակին վրայ։ Իրօք, մեք ջերմպէս կը փափաքինք որ առաւելագոյն հոգածութեան առարկայ լլնին հայաբնակ գաւառաց պէտքերն, և կը յուսանք թէ ընտրելի Վարչութիւնն այդ մասին արդի Վարչութենէն աւելի աշխատին իրեն սկզբունք պիտի դնէ, փոյթ տանելով փրկել գաւառային շահերը, որք քանի մը տարիէ հետէ չեն կրցած ըստ արժանւոյն խնամուիլ։ Բայց այս պատճառ մը չէ վարկեան մը դադրեցնելու մեր հոգածութիւն ի մասին Կ. Պոլսոյ ազգային հաստատութեանց։ Կ. Պոլսոյ և հայաբնակ գաւառաց շահերն համբրաշխ են ազգային յառաջդիմութեան գործին մէջ։ Կ. Պոլսոյ Հայութիւնն անկատ չէ գաւառաբնակ Հայութենէն։ Ծառայելով միոյն՝ կը ծառայենք միւսին ալ։ Արդի Վարչութեան օրով բացուեցան բայց անկէ առաջ ալ, կեդր. Ասիոյ խնդրովք զբաղեալ անձինք կը յիշէին թէ 1865ին Զօր. Զերնայէվի հրամանաց ներքև դտնուող ռուս զօրախումբ մը գրաւած էր զթաչքէնտ։ Այդ յանդուգն գործով Զերնայէվ համբաւ ըստացաւ ռուս բանակին մէջ, և ծանուցուեցաւ օտարաց ալ։ մանաւանդ Անգլիացւոց։

«Զօր. Կրէկորովիչ Զերնայէվ ծնաւ 1828ին, ուր տարի հոքը կաթկովէ։ 1847ին մտաւ ռուս բանակն, և հետեւակազօրաց մէջ ծառայելէ յետոյ, յատուկ ուսումներ ըրաւ սպայակոյտի մէջ մտնելու համար։ Թիւրքական պատերազմին սկիզբը։ բայց շուտով կոչուեցաւ հրամատարութեան մը, և այնչափ նշանաւոր հանդիսացաւ որ նոյն պատերազմի վերջերը կիսաբաժնի (ՏՏ-) մը կը հրամայէր։ Ռուս բանակին մէջ շուտով յառաջ կերթան քաջ և եռանդուն սպայք, և Զերնայէվ եղաւ զօրավար երբ դեռ 30 տարեկան չի կար։

«Այն պատերազմի մէջ որում Սերպք ձեռնարկեցին իբրեւ յառաջապահ ռուս բանակին՝ Զերնայէվ Սպարապետ եղաւ։ Բայց անմիջապէս այս պատերազմի յաջորդող ռուսօ-Թուրք պատերազմին մէջ Զերնայէվ կարեւոր դեր մը չունեցաւ։ Եւրոպական Թուրքիոյ կողմը չէր, բայց Ասիոյ կողմը գործող զօրաբանակի մը կը հրամայէր։ Հաշտութենէն ի վեր անունը չէր լսուեր, թէեւ Քաւֆման զօրավարին մահէն յետոյ պաշտօնավարեց ի Կեդր. Ասիա և ի Սիպերիա։ Ի պատիւ Զերնայէվի պէտք է յիշել թէ ի Թուրքաստան զինուորական կառավարչի պաշտօնը վարած միջոցին մեծապէս շահեցաւ բնիկներուն բարեկամութիւնն և անձնուէր հաւատարմութիւնն, եւ թէպէտ հարստանալու շատ միջոցներ ունէր, աղքատ վերադարձաւ Թուրքաստանէն։»

ԱՅՍ ԱՒՈՒՐ ՍՈՒՐՀԱՆԴԱՍԱՒ առնուած լրագրերը կը պարունակեն Պուքրէշէ սեպտ. 1 թուով հետեւեալ մը, ծանուցանող թէ «Ռէնի հասած պուլպար գաղթականը կը յայտարարեն թէ ռուսական մեկնութիւն մը անխուսափելի է այլ եւս»

—Պոմպայ, 1 սեպտ. Պատարագ ո՛ է կը ծանուցուի թէ ռուս պատուիրակութիւն մը որ Բեռլէր կերթայ՝ հարկադրուած է ետ դառնալ ի Խօքանտ։ Այս պատուիրակութեան անդամք ոմանք մահմեդական կիներ անպատուուած լլնելով, տեղացիք յարձակեր են պատուիրակութեան վրայ, և սպաններ են մի քանի Ռուսեր։

—Սերպիոյ Թագուհին, որ Վիէննայի մօտ ի Պատէն կը գտնուի, Քարլոքի Կոմսին այցելութիւն ընդունեց, որ մէկ ժամ տեսակցեցաւ Սերպիոյ վերաբերող քաղաքական խնդրոց վրայ, ինչպէս եւ իւր առնչութեան հետ դիտութեան վրայ, որ նուազ կարեւոր խնդիր մը չէ Սերպիոյ համար։

—Ռուս կառավարութիւնը, տեսնելով թէ Էշլէնսոթի զօրավարն իրրեւ Իշխանական Տեղապահ Պուլկարիա ղրկելու առաջարկն ընդունելութիւն չի գտներ, պիտի շատանայ եղեր իբրեւ պարզ դիւանագիտական գործակալ ղրկելով զայն ի Սոֆիա։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պ. ԿԱԹԿՈՎԻ ԾԱՂՈՐԴՆ։ — Սպանդարդ կը գրէ. «Պէտք էր որ Մոսկուայի Վեհաժողովի խմբագրապետութեան մէջ Պ. Կաթկովի յաջորդէր ո՛չ միայն կարող այլ և անուանի անձնաւորութիւն մը։ Զօրավար Զերնայէվ, որ Ռուսաց ազգային մեծ թերթին բաղաքականութիւնը պիտի վարէ այսուհետեւ, իւր յանդգնութեամբ եւ ճարտարութեամբ անչուշտ դոհ պիտի ընէ իւր ընթերցողներ։ Զօր. Զերնայէվ է հաւասարապէս թէ՛ գրչի մարդ, թէ խորհրդաւորեալի մարդ և թէ սուրի մարդ։ Ապա թէ ոչ, չէր անուանուեր պաշտօնի մը որ թէ՛ գրական է և թէ քաղաքական։ Թէեւ մանկութենէն ի վեր իբրեւ զինուորական կրթուած էր, շատ տեսակ դերեր ունի կատարած, եւ ի մէջ այլոց, լրագրի մը խմբագիր եղած է։ Բայց, ի վեր քան զամենայն, զինուոր մ'է եւ համասլաւեան մը։ Այս վերջին հանգամանքով քիչ մը կը տարբերի Կաթկովէ, որ թէեւ համասլաւեան կուսակցութեան հետ միաբանութեամբ կը գործէր երբ իւր բաղաքականութիւն այնպէս պահանջէր, բայց պաս ցերին ընդհանուր շահերէն աւելի Ռուսիոյ մասնաւոր շահերն իւր հոգածութեան առարկայ ըրած էր։ Իսկ Զերնայէվ, երբեր խմբագիր Ռուսուէ Մէրի Բեռլերպուրկի մէջ, շարունակ կը յուզէր Պոսնայցւոց, Հէրսէքցւոց, Սերպաց և Պուլկարաց խնդիրներուն։

«Զօր. Զերնայէվի անունը ճանչուեցաւ յետոյ 1876ին Թուրքիոյ դէմ Սերպիոյ պատերազմէն ի վեր միայն։

Նադիվէլ,—երտուն տարեկանի մօտ երիտասարդ մը, շատ թուխ, հարաւային հաստ շէջտով մը,—հասաւ մեքենայից եւ մեքենագիտաց հետ, եւ յայտնեցաւ թէ գործարանն, որ քանի մը ամսուան մէջ գոգցեա մոգական գաւազանաւ մը բարձրացած էր հողին երեսէն, պիտի մաքրէր Սէլէսգէն Պոմբէյի յաջորդաց՝ Սամսոնի եւ Ժան-Մառգի կառաւարչաց գործարանին հետ։

Նադիվէլ գործի մարդ մ'էր։

Մնաց որ բացորոշ եւ մեկին հրահանգներ ստացած էր, որոց չնորհիւ անվեհեր եւ հետեւաբար փութանակի կ'ընթանար։

Երբ գործարանն աշխատութեանց սկսելու վիճակին մէջ դրուեցաւ, երբ շրջաբերականներն ուղղուեցան, երբ հրամաններն հասան, Նադիվէլ անմիջապէս վարձեց գործաւորները։ սակայն որովհետեւ երկրին մէջ կատաւարելոց շինութեան տեղեակ գործաւորք սակաւաթիւ էին, ուղղակի Պոմբէյի գործարանին դիմեց, ջանալով յանկուցանել վարպետներն եւ ուրիշներ՝ վարձուց յաւելեալ խոստանալով։

Ժան-Մառգ եւ Սամսոն վրդովմամբ խմացած էին Նադիվէլի զեռեղուին երկրին մէջ։

Թէեւ առաջին օրէն չմակաբերեցին թէ հարուածն ուղղակի իրենց ուղղուած էր, այլ քաջ տեսան թէ Նադիվէլ ստակը լիաբուռն կը ծախսէր, եւ վախցան ապագային համար։

Ակներեւ էր թէ երկու գործարանաց մին կործանուելու սահմանեալ էր։

Երկու վարպետներ եւ գործաւորաց մէկ մասն սպառնացան թողուլ զիրենք։ յայտարարելով սակայն թէ նախամեծար կը համարէին Սամսոնի եւ Ժան-Մառգի քով մնալ եթէ Նադիվէլի առաջարկած գինը տրուէր իրենց։

Երիտասարդներն ստիպուեցան համակերպիլ այս պահանջման, ապա թէ ոչ իրենց լաւագոյն գործաւորները կորնչնչելու վտանգին մէջ կընկնէին։

Նադիվէլ անտարակոյս կ'սպասէր այս վախճանին, որովհետեւ անմիջապէս Բարիզէն բերել տուաւ իրեն պէտք եղած մարդիկն։

Եւ նոր գործարանը ձեռնարկեց իւր աշխատութեանց։

Ո՛չ Լիսուառի, եւ ո՛չ Գլէմանի անունը լսուեցաւ։ Իրենց դաղանախորհուրդ համակցութեան ոչ մէկ կէսն երեւան եկաւ։

Առաջին օրերը, երկու գործարանաց փոխադարձ կացութիւնը բնաւ չփոխուեցաւ։

Յետոյ, Սամսոն եւ Ժան-Մառգ, որոց գործերը մինչեւ այն օր չէին նուազած բնաւ,—որովհետեւ Պ. Նադիվէլի գալուստէն առաջ ապապրուած ապրանքներու վրայ կ'աշխատէին,—տեղեկութիւն ստացան թրենց թղթակիցներէն եւ ուղեւորներէն թէ Նադիվէլ իւր սակագիները ցրուած էր. այդ սակագիներ 20 % վար էին Պոմբէյի վաճառատան սակագիներէն եւ ապրանաց տեսակը միւնոյն լինելով, բացայայտ էր որ եթէ Ժան-Մառգ եւ Սամսոն չհետեւէին իրենց մրցակցին օրինակին եւ չիջեցնէին իրենց գնները, պիտի ջնջուէին իրենց յաճախորդներէն որ նորերին պիտի դիմէին...

(Շարունակելի)

—)(36)(—

ԹԵՐԹՕՆԱՐԵՒԵԼՔԻ

ԺԻԼ ՄԱՌԻ

ԹԷՌԷԶ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ԲԱՂԴԻՆ ՊՈՂՈՍՑՆ

Արդէն Գլէման, կեղծաւոր և խորամանկ լինելով, շատ դիւրաւ կը ծածկէր իւր թերութիւններն, այնպէս որ ո՛չ Կիւյ և ո՛չ Ժանն կրնային գիտակ էին նորա հոգւոյն գաձութեան, կոպտութեան եւ նենգաժէտութեան։

Գլէման չէր խաբած Լիսուառ երբ ըսած էր թէ հայրն առանց հաշուելու կուտար։

Դուէգուռ կոմսը քանի մը առարկութիւններ ընելէ յետոյ, որոց չարժաւորեցաւ եւ զարմանաց հետաքրքրութիւն եւ զարմանք թէ Գլէման ինչ պիտի ընէր այդչափ մեծագումար դրամով, տեղի տուաւ։

—Երկիւղ մ'ունենար որ խենդ ու խելառ ծախքեր ընեմ, ըսած էր երիտասարդն, եւ կը հաւատամ թեզ թէ այս երկու հարիւր հազար ֆրանքով յիմարութիւն մը չպիտի դարմանեմ։ Այդ երկու հարիւր հազար ֆրանքը եւս պիտի չահիմ։

—Պորսային մէջ պիտի խաղա՞ս։

—Ո՛չ, քեզ նման ես ալ չեմ հաւնիր այդ գործերէն։ Կ'ուզեմ նպատակ մասնաւոր գործի մը, որ կարծեմ թէ լաւ է... եւ որ սակայն սկսելու համար զօրաւոր դրամագլխոյ պէտք ունի։

—Այտառո՞ց գաղափար։ Զմեզ բաւական հարուստ չեն գտներ եւ ինչ պէտք ունիս առեւտրով զբաղելու։

—Ես միայն թելադրիչն եմ, ապահով եղիր։

—Եւ կրնա՞մ գիտնալ...

—Իրօք այդչափ կարեւորութի՞ւն կուտաս։

—Գաղտնի՞ք մ'է։

—Գրեթէ։

—Լաւ, ա՛ լեսսինք այդ մասին։ Անշուշտ կրնայի խրատներ տալ քեզ, սակայն քանի որ միայնակ կ'ուզես ընթանալ, ազատ ես։

Կիւյ ալ Դուէգուռ, ինչպէս կը տեսնուի, շատ պնդած չէր։

Գլէման իւր յոյսը դրած էր այդ անտարբերութեան վրայ։

Եւ սխալած չէր։

Երբ գուէարն իւր ձեռաց մէջ ունեցաւ պատրաստ, Լիսուառի քով գնաց։

—Էյ՛հ, էյ՛հ, ըսաւ երկայնահասակ եւ գալկահար վաչառուն, գործը կարդին է։ Կը մնայ միայն գործի ձեռք զարնել։ Եւ քանի որ գործը վրաս առած եմ, կը խոստանամ որ քիչ օրէն ամեն բան կը կարգադրուի։

Իրարու ձեռք սեղմեցին։

—Լաւութիւն եւ զգուշութիւն, ըսաւ Գլէման։

—Խուլ եւ մունջ, ըսաւ Լիսուառ, խուլ եւ մունջ։ կրնաք անդորր լինիլ։ Քիչ ատենէն պիտի լսէք նոր գործարանին խօսքը։ Սակայն որպէս զի չկասկածուի թէ ինձ հետ յարաբերութիւն ունիք, կարելի եղածին չափ քիչ եկէք ասա... Աւելի լաւ է որ նամակ գրէք ինձ, եւ երբ տեսակցելու պէտք ունենանք, ժամադրավայր մը կ'որոշենք Ռոմոռանտէնէն դուրս, ուր ամեն մարդ կը ճանչէ զիս,—ի Լա Մադ-Պէօվանն։ օրինակի համար։ Հոն, կայարանին մօտ, հանրածանօթ պանդոկ մը կայ ուր պատուական կերակուր կը պատրաստեն։ Հոն կը տեսակցինք, գաւաթ ի ձեռին։

Այս խօսակցութենէնէն տասն եւ հինգ օր յետոյ, Սէն-Վիլգռի եւ շրջակայից մէջ լուր տարածուեցաւ թէ Պէօվանոի եզերաց վրայ մեծ տարածութեամբ գետին մը, որ մինչեւ այն ատեն գնորդ չէր ունեցած, կանխիկ գնուած էր օտարականէ մը, Նադիվէլ անուամբ։

Ո՞վ էր այդ մարդը։

Ոչ ոք գիտէր։

Ի՞նչ պիտի ընէր այդ հողերը։

Ընդհանուր խնցուեցաւ։

Ճարտարապետ մը, նոյնպէս օտարական, Սէն-Վիլգռ եկաւ, քանի մը օր մնաց անդ, յատակագիծեր պատրաստեց, յետոյ մեկնեցաւ առանց բառ մ'ըսելու, առանց մէկու մը հետ խօսակցելու։

Խորհրդաւոր գաղտնիք մը կը լինէր այս։

Ճարտարապետին մեկնումէն յետոյ, հող կրող բանւորներ, օրամադրիներ, հիւսներ լցուեցան գետնին վրայ, փորեցին, կառուցին։

Անդուլ անդադար գործունէութիւն մ'սկսաւ։

Հիմերը դրուելէ յետոյ, պատերը կը բարձրանային՝ գոգցեա հմայիւք։

Իտալացի եւ Ֆրանսացի գործաւորաց բազմաթիւ եւ կարգապահ խումբ մը յարդեւանդն կ'աշխատէր։

Իրենց խօսքին նայելով, լաւ օրական կ'առնուին, ամեն տեղէ լաւ։

Տեղացիներն հարցափորձեցին զնաս։

Օրո՞ւ ի հաշիւ կ'աշխատին։

Սակայն չկրցան պատասխան մը տալ։

Ձիրենք վարձող ձեռնարկուն միայն կը ճանչէին։

Իրօք տարտամ կերպիւ խմացած էին Նադիվէլ անուն մարդու մը անունը... Սակայն ի՞նչ գործի համար եկած էր նա Պէօվանոի եզերաց վրայ... բնաւ չէին գիտեր։

Միայն թէ իրենցմէ ամենէն անտեղեակն անգամ կարող էր հաստատել որ կառուցուած չէնքն ո՛չ դղեակ մ'էր, ո՛չ ալ տարատուն մը։

Շատ սրամիտ լինելու հարկ չկար հասկնալու համար թէ գործարան մը կը կանգնուէր անդ։

Սակայն ի՞նչ գործարան։ Դարձեալ գաղտնիք։

Այն օրն ուր չէնքին վերեւ ծխացող դրօշակը ծանոյց թէ շինութիւնն աւարտած էր, վերջապէս գործն հասկցուեցաւ։

Ընդհանուրին հետաքրքրութիւնը գոհացաւ։

Նադիվէլ,—երտասն տարեկանի մօտ երիտասարդ մը, շատ թուխ, հարաւային հաստ շէջտով մը,—հասաւ մեքենայից եւ մեքենագիտաց հետ, եւ յայտնեցաւ թէ գործարանն, որ քանի մը ամսուան մէջ գոգցեա մոգական գաւազանաւ մը բարձրացած էր հողին երեսէն, պիտի մաքրէր Սէլէսգէն Պոմբէյի յաջորդաց՝ Սամսոնի եւ Ժան-Մառգի կառաւարչաց գործարանին հետ։

Նադիվէլ գործի մարդ մ'էր։

Մնաց որ բացորոշ եւ մեկին հրահանգներ ստացած էր, որոց չնորհիւ անվեհեր եւ հետեւաբար փութանակի կ'ընթանար։

Երբ գործարանն աշխատութեանց սկսելու վիճակին մէջ դրուեցաւ, երբ շրջաբերականներն ուղղուեցան, երբ հրամաններն հասան, Նադիվէլ անմիջապէս վարձեց գործաւորները։ սակայն որովհետեւ երկրին մէջ կատաւարելոց շինութեան տեղեակ գործաւորք սակաւաթիւ էին, ուղղակի Պոմբէյի գործարանին դիմեց, ջանալով յանկուցանել վարպետներն եւ ուրիշներ՝ վարձուց յաւելեալ խոստանալով։

Ժան-Մառգ եւ Սամսոն վրդովմամբ խմացած էին Նադիվէլի զեռեղուին երկրին մէջ։

Թէեւ առաջին օրէն չմակաբերեցին թէ հարուածն ուղղակի իրենց ուղղուած էր, այլ քաջ տեսան թէ Նադիվէլ ստակը լիաբուռն կը ծախսէր, եւ վախցան ապագային համար։

Ակներեւ էր թէ երկու գործարանաց մին կործանուելու սահմանեալ էր։

Երկու վարպետներ եւ գործաւորաց մէկ մասն սպառնացան թողուլ զիրենք։ յայտարարելով սակայն թէ նախամեծար կը համարէին Սամսոնի եւ Ժան-Մառգի քով մնալ եթէ Նադիվէլի առաջարկած գինը տրուէր իրենց։

Երիտասարդներն ստիպուեցան համակերպիլ այս պահանջման, ապա թէ ոչ իրենց լաւագոյն գործաւորները կորնչնչելու վտանգին մէջ կընկնէին։

Նադիվէլ անտարակոյս կ'սպասէր այս վախճանին, որովհետեւ անմիջապէս Բարիզէն բերել տուաւ իրեն պէտք եղած մարդիկն։

Եւ նոր գործարանը ձեռնարկեց իւր աշխատութեանց։

Ո՛չ Լիսուառի, եւ ո՛չ Գլէմանի անունը լսուեցաւ։ Իրենց դաղտնախորհուրդ համակցութեան ոչ մէկ կէսն երեւան եկաւ։

Առաջին օրերը, երկու գործարանաց փոխադարձ կացութիւնը բնաւ չփոխուեցաւ։

Յետոյ, Սամսոն եւ Ժան-Մառգ, որոց գործերը մինչեւ այն օր չէին նուազած բնաւ,—որովհետեւ Պ. Նադիվէլի գալուստէն առաջ ապապրուած ապրանքներու վրայ կ'աշխատէին,—տեղեկութիւն ստացան թրենց թղթակիցներէն եւ ուղեւորներէն թէ Նադիվէլ իւր սակագիները ցրուած էր. այդ սակագիներ 20 % վար էին Պոմբէյի վաճառատան սակագիներէն եւ ապրանաց տեսակը միւնոյն լինելով, բացայայտ էր որ եթէ Ժան-Մառգ եւ Սամսոն չհետեւէին իրենց մրցակցին օրինակին եւ չիջեցնէին իրենց գնները, պիտի ջնջուէին իրենց յաճախորդներէն որ նորերին պիտի դիմէին...

(Շարունակելի)

—Ռուս գլխաւոր լրագիրք կը պահանջեն Վառնայի և Պուլկարի դրաւումն, ապահովելու համար Պերլինի Դաշնագրոյն գործադրումը։

—Ֆերտինանտ Իշխան Ալեքսանդրեան պատուանշանին մեծ ժապաւէնը տուաւ Պ. Մուրգուլուին։

—Կը հաստատուի որ Պուլկարիոյ մէջ դժգոհութիւն կայ Ֆերտինանտ Իշխանին օտար խորհրդականներով չրջապատեալ մնալուն համար։ Պուլկար քաղաքագէտք կը յորդորեն Իշխանն որ ճամբէ այս օտարազգիներ և պուլկար և եթ ունենայ իւր չուրջ։

—Ռուսմուգցի ասոյ մ՝ որ այս օրերս վերադարձած էր Ռուսիայէն՝ չուզեց հաւատարմութիւն երդնուլ Ֆերտինանտ Իշխանին, և զինուորական ծառայութենէ հրաժարական տալ հարկադրեցաւ։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Հաւանական է որ Ազգային Երեսփոխանական Ժողովը ի նիստ գումարի յառաջիկայ ուրբաթ, Օրակարգի առաջին խնդիր ունենալով ընտրութիւն Քաղաքական Ժողովոյ։ Կը յուսանք թէ ո՛և է յետաձգում տեղի չունենար այլ և։

Կը յիշուի թէ Կրօնական Ժողովը Նկատողութեան առնլով Պօլսոյ ազգայնոց վիճակը, գրած էր Աւագաչուր Գեր. Վանահօր, որպէս զի վարդապետ մը ղրկէ անդ ազգային գործերը կարգադրելու համար։ Արդ, ըստ այս որոշման, ղրկուած եկեղեցականն, որ է նոյն վանուց միաբաններէն Արժ. Ներսէս վարդապետ, Թաղ. Խորհուրդ մը կազմեր է ի Պօլսոյ։ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը կոնդակաւ մը վաւերացուց այդ ընտրութիւնն եւ, ըստ խնդրանաց Տ. Ներսէս վարդապետի, յանձնարարական գիր մ՝ուղղեց Պօլսոյ Վսեմ. կառավարչին։

Տիկին Մատակեանց երէկ հացկերոյթ մը տուաւ ի Թատրոնի։ Ներկայ էին Նաւէ Մէրեէմ-Գուլի Յարութիւն էֆ., Պ. Դ. Նիկողոսեան, Գասպար և Մինաս Զերազ էֆէնտիք, Տիգրան էֆէնտի Զօպանեան և Օր. Եւփիմէ Զօպանեան։

Պ. Պատկանեան Նոր-Նախիջեւանի քաղաքային հայ Արշեստանոցին տեսուչն է, ուստի և Արշեստանոցին վերաբացման համար իւր ներկայութիւնն օր առաջ անհրաժեշտ է ի Նախիջեւան։ Հետեւաբար մեծայարգ բանաստեղծը, թէեւ կը փափաքէր Իզմիր եւս երթալ, չորեքշաբթի առաւօտ ժամ 9ին (Ը. Ե.) պիտի մեկնի մայրաքաղաքէս Սեւասդաբոլի ճամբով ի Ռոսդով եւ անտի իւր հայրենի քաղաքը։

Երէկ, Օրթաղիւղի Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ տօնախմբութիւնը լինելով, գիւղին քարոզիչ Գեր. Վահրամ Եպիսկոպոս Մանկունի հանդիսաւոր Պատարագ մատոյց եւ քարոզ խօսեցաւ։

Ըստ կանխագոյն ծանուցման, Վենետիկի Միխիթարեան Միաբանութեան արքեպիսկոպոս Գեր. Իգնատիոս Արքեպիսկոպոս Կիւրեղեան հանդիսաւոր պատարագ մատոյց երէկ առաւօտ ի Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցին Հռոմէական հայոց յՕրթագիւղ, ուր խուռն բազմութիւն դիմած էր շատ մը գիւղերէ։ Յաւարտ եկեղեցական արարողութեան, Գեր. պատարագիչն հանդիսաւոր վարժարան տարուեցաւ ուր երեք ուղերձներ կարդացուեցան, Թաղ. Խորհրդոյն, երիտասարդութեան և Ց. Գուրգէն էֆէնտիի կողմէ, որք այս առթիւ գովեստիւք կը յիշէին յիշեալ միաբանութեան՝ ազգային մատենագրութեան մատուցած ծառայութիւնները։

Այս աւուր Պաշտօնարաշխութեան Ցուցակին մէջ գոհութեամբ կը հրատարակենք թէ Վեհ. Սուլթանը բարեհաճած է երրորդ կարգի Շէֆիգատ պատուանշան շընորհել Աշնուազուք Տիկին Նեկատ Զունդ Ասպետուհւոյն։ Նոյնպէս երկրորդ կարգի Մէճիտիյէ՝ Վսեմ. Յովհաննէս էֆէնտի Փափազեանի և Սանիյէ Միւթէֆայիզի ատիճան՝ Մեծ. Աւետիս էֆ. Քօլոլեանի։

Ազգ. կեդրոնական Վարժարանին աշակերտելու համար արձանագրուղ ուսանողաց թիւը մօտեցած է 30ի։ Խնամակալութիւնն, ի դիւրութիւն Ժողովրդեան, որոշած է որ արձանագրութիւնը շարունակուի յառաջիկայ չորեքշաբթի առաւօտ, մտից քննութենէն յառաջ։

Ի Նպաստ Պոյաճը-գիւղի եւ Եէնի-գիւղի ազգ. վարժարանաց թատերական ներկայացում մը պիտի տրուէր շարաթ գիշեր Էմիրկէնի թատրոնին մէջ։ Թատերական խումբն ու երաժիշտք եկած էին արդէն և մեծամեծ պատրաստութիւնք տեսնուած էին չքեղ ներկայացման մը համար, երբ վերջին ժամուն կարելի չեղաւ հրման ըստանալ։ Ուստի ներկայացումը տեղի չունեցաւ։ Թատերական խումբն, երաժիշտք և հանդիսատես ժողովուրդը տխրութեամբ մեկնեցան։

ՅՈՒՂԱՐԿՍԱԻՈՐՈՒԹԻՒՆ

ՕՏԵԱՆ ԷՖԷՆՏԻԻ

Բարիզէն մեզ կը գրեն.

ԲԱՐԻԶ, 29 օգոստ.

Օգոստ. 27ը սգոյ թուական մ՝է Հայուն համար, մահուամբ մեծանուն Օտեան էֆէնտիին։ Այս մեծ անձնաւորութիւնն, որ բաղում տարի հետէ հիւանդութեամբ կը տառնապէր ասա ի Բարիզ և որ հանգոյն ազգի ուշն իւր վրայ հրաւիրած էր, յամենուստ առողջութեան մաղթանքներով, գրաւեցաւ իւր անգին կեանքէն, ի խոր սուգ համակելով համայն ազգութիւնն։ Տեղւոյս Հայ գաղթականութիւնն որ եղանակիս ազատաւ մեծատանութեամբը բացակայ էր քաղաքէս՝ այս գոյժը լսելով փութաց վերադառնալ ի մայրաքաղաքս՝ իւր նուիրական վերջին պարտաւորութիւնը կատարելու ի դիմաց Հայուն և ի նշան մեծի համակրանաց նորա դագաղն իւր արտասուքներովն ողողելու։

Տեղւոյս լրագիրք ընդ Հայս ողբացին զկորուստս այս մեծ անձին և հեռաթելք համայն աշխարհի ծանուցին զայս մեծ գոյժ։ Ի տար աշխարհաց ի Հայոց և յօտարազգեաց ցաւակցութեան հեռագրեր, մինթարական նամակներ տեղացին ու կը տեղան։

Մարսիլիոյ հայազգիք որոց յանհունս զարգական է Բարիզու հայ գաղթականութիւնն օգտուելով այս կարգի պարագայից մէջ նորա հոգեւոր Հովուէն, այս անգամ ևս լսելով զայս գոյժ, սերայօժար դիմեալ Ս. Աստուածածնայ առթիւ տեղի ունենալիք պատարագէն, փութացին փայլականութեամբ չոգեկառօք յղել իրենց հոգեւոր Հովիւն ի Փարիզ։

Այսօր, երկուշաբթի, հինգ միջօրէին, վախճանելոյն մարմինը մեկնեցաւ իւր Օթէօյլի բնակարանէն։ Դագաղը ծածկուած էր ի Հայոց և յօտարազգեաց զրկուած ազգանշաններու կոյսին տակ՝ որ լալեալս կը յայտնէին մեծանուն քաղաքագէտին վայելած համակրանաց չափն ու քանակն։

Ցուղարկաւորաց կարեւոր խումբ մը կը հետեւէր դագաղին։ Ներկայ էին անդ ոչ միայն Բարիզու հայ գաղթականութիւնն իւր ամբողջութեամբ՝ այլ և ականաւոր գաղղիացիներ և օտար դողմատանութեանց պետեր, որով այս հանդէսն համազգային սուգի մը ձեւ առած էր։ Զեմ յիշեր երրեք ո՛րեւէ առթիւ ի Բարիզ տեսած լինիլ խիստ բազմութիւն մի այսչափ հայազգեաց և որ մեծ և կենդանի ապացոյց մ՝է անհուն յարգանաց։

Շատեր յազգայնոց և յօտարազգեաց հանդերձեալ էին խօսիլ դամբանականներ, նկարագրել այս մեծ անձնաւորութեան բեղմնաւոր կեանքը, դրուատել նորա արժանիքներն և երեւան հանել առ նա տածած մեծ համարումը, սակայն վախճանելոյն առ այս մասնաւոր կոչին ազատաւ ոչ ոք խօսեցաւ, և ամեն ոք բաւականացաւ առ ի յարգանս կոչին իրեն տրուսուաց հեղեղներովը մատալ իւր մեռք բարեաւն և մեծ յարգանքը։

Օտեան մեռաւ, սակայն թողուց մեծամեծ գործեր՝ որք պիտի անմահանին իւր անունն ու յիշատակը։ Ներկայիս երրէք նպաստակ չունիմ նկարագրել նորա ազգային եւ քաղաքական բեղմնաւոր կեանքն, որ հանրածանօթ է և որոյ արարքները բաւական չատ են ցուցնելու նորա չնաչխարհիկ յատկութիւնները։

Արդարեւ ո՛չը գիտեր Օտեանի ամենակարեւոր մասնակցութիւնն ի հաստատութիւն, ի գործադրութիւն և ի բարւոք զեկավարումն ազգային Սահմանադրութեան, ո՛չը գիտեր Օսմանեան կառավարութեան քաղաքական բարձր շրջանաներու մէջ նորա տարած կարեւոր պաշտօններն՝ ի Ռուսչուք, ի Պոլիս և Յերուսալ. ո՛չը գիտեր վասն զարկին ազգային դաստիարակութեան նորա տածած մեծ խնամքն եւ հայ երիտասարդութեան վրայ տարածած բարձր հովանին։ Մենք կը լռենք ասա եւ հայ երիտասարդութեան կը թողունք ճանաչ ընմանէ որպէս արժան է։ Մեզ պարտք մը կը մընայ, պարտք նուիրական, պահել իւր քաղցր յիշատակն և օրինակ մը բռնել զնա մեզ։

Ց. ԹԻՒՑՍԻԶԵԱՆ

Վաղուան թուով պիտի հրատարակենք Բարիզէն գրուած սրտայոյզ նամակ մը որ կը նկարագրէ Օտեան էֆէնտիի վերջին վշտաբաշար օրերը։

Քէշկէկեան ընտանիքն հրապարակաւ իւր շնորհակալիքը կը յայտնէ ամեն անոնց որք ներկայ գտնուած են իրենց ողբացեալ մօր յուղարկաւորութեան հանդիսին։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՊԱՏՈՒԱՆՆԵՐԱՆ, ԱՍՏԻՃԱՆՔ ԵՒ ՊԱՇՏՕՆԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆԵՐ

Իւրայի առաջին ատիճան տրուեցաւ երկրական Նախարարութեան ընդհ. հաշուակալութեան օգնական Սապրի պէյի, վճռաբեկ ատենի անդամ Իպրահիմ ու Պէհչատանն պէյերու եւ Խրիստոֆորիի էֆէնտիի։

Իւրայի երկրորդ ատիճան՝ կայս. անձնական Դանձուն Նախարարութեան հաշուակալութեան դիւանի տնօրէն Ճէմիլ պէյի։ Սանիյէ Միւթէմայիզ ատիճան՝ Կրէտէի մաքսատան տնօրէն Ազմի էֆէնտիի, Արտաքին գործոց Նախարարութեան փաստաբան Թէոլեան Աւետիս էֆէնտիի եւ ապահովութեան մնտուկի օգնական-տնօրէն Պետրոս էֆէնտիի։

Մաջիտէի ատիճան՝ Հերէքէի կայս. գործարանի հաշուակալութեան բարտուղար Ագնատոր էֆէնտիի և Էնկիւրիի առեւտրական դատարանին անդամ Կիւրեան էֆէնտիի՝ որդի Յովհաննէս էֆէնտի Կիւրեանի։

Դասթամունիի Նախնական դատարանի պատժական ճիւղին Նախագահ Համիտ պէյ նոյն պաշտօնով Հալէպ փոխադրուեցաւ և նմա յաջորդեց Հալէպի Նախնական դատարանի պատժական ճիւղին Նախագահ Թալաթ պէյ։

Օսմանիյէի ականակուռ պատուանշան տրուեցաւ Մանասդրբի կուսակալ Խալիլ Ռիֆաթ փաշայի։

Առաջին կարգի Մէճիտիյէ՝ Վեհ. Սուլթանի բժիշկներէն Ֆէրիդ Արիֆ փաշայի։

Երկրորդ կարգի Մէճիտիյէ՝ Վեհ. Սուլթանի թիկնապահ գնդապետ Մէհմէտ պէյի և կայս. պալատան ու կայս. անձնական Դանձուն փաստաբան Բայէֆ պէյի։

Երրորդ կարգի Օսմանիյէ՝ կայս. պալատան պարտէզներու քննիչ Բէչիտ փաշայի։

Երկրորդ կարգի Օսմանիյէ՝ Միջերկրականի նեղուցին փոխ-հրամանատար Ֆէրիդ Ռիֆաթ փաշայի և Պէրուդի հանրակառաց ընկերութեան տնօրէն ֆրանսացի տր Բէրնօ կոմսին։

Երրորդ կարգի Օսմանիյէ՝ Հանրային պարտուց վարչութեան տնօրէն Սէլիմ էֆէնտիի և օսմ. փարոներու վարչութեան գեր-տնօրէն Մաարիլի էֆէնտիի։

Չորրորդ կարգի Օսմանիյէ՝ կայս. անձնական Դանձուն Նախարարութեան արքունի կալուածոց դիւանի տնօրէն Յարութիւն Զէքի էֆէնտիի և Եղլոբդի պալատն կայս. պարտիզին առաջին պարտիզպան Պ. Տէրուէնի։

Երրորդ կարգի Նէֆգադ՝ Վսեմ. Զունդ ասպետի ինոջ՝ Տիկին Զունդ ասպետուհւոյն։

Չորրորդ կարգի Մէճիտիյէ՝ կայս. անձնական Դանձուն Նախարարութեան արքունի կալուածոց դիւանի բարտուղարներէն Ճիճեան Յակոբ էֆէնտիի, փարոներու վարչութեան հաշուակալ Խուար Պէլլատոս էֆէնտիի և բարտուղար Լօֆէն Մատրիլլի էֆէնտիի։

Վեհ. Սուլթանը գնահատելով ապահովութեան Մնտուկի արկղակալ Փափազեան Յովհաննէս էֆէնտիի քան եւ հինգ տարուան դովելի պաշտօնավարութիւն, երկրորդ կարգի Մէճիտիյէ պատուանշան շնորհեց Ն. Վսեմութեան։

Գոհութեամբ կը ծանուցանենք թէ Վեհ. Սուլթանը բարեհաճեցաւ երրորդ կարգի Օսմանիյէ պատուանշան շնորհել նաև Ֆոն Պէ-Պէֆոի տնօրէն Պ. Քիրիաքօբուլօի, ի վարձատրութիւն նորա բարեմաղաղ ծառայութեանց։

Պ. Քիրիաքօբուլօ ուրբաթ օրը կայսերական պալատ գնաց, առաջին բարտուղար Սիրէյա փաշայի հրաւիրանքօք որ սիրալիր ընդունելութիւն մ՝ըրաւ նմա և Վեհ. Սուլթանին ծանոյց նորա ներկայութիւնն ի կայս. պալատ։ Քիչ յետոյ, սենեկապետ Բաղրպ պէյ գալով, Ֆոն-ի մեծայարգ տնօրէնին ծանոյց Ն. Վեհափառութեան շնորհն և թիկնապահ մը բերաւ յանձնեց պատուանշանը։

Վեհ. Սուլթանն առաջին կարգի Մէճիտիյէ պատուանշան շնորհեց կիսաբաժնի զօրավար Ֆոն Տէր Կոլց, Հօպ, Բարօհէվէնէր, Բիսդօֆ և Սդարլի փաշաներուն։

ՀԻՒՊԱՏՈՍԱԿԱՆ ՓՈՓՈԽՈՒՄ

Կայսերական հրամանաւ, Բօթիի օսմ. հիւպատոս անուանեցաւ Սերպիոյ Ուշլցա քաղաքի հիւպատոս Ստեփան էֆէնտի Զայեան, որ արձակուրդով մայրաքաղաքս կը գտնուի, և նմա յաջորդեց յՈւշլցա, Դրիգոր էֆէնտի Եազըճեան, նախկին առաջին բարտուղար Սերպիոյ Վագրշներու յանձնաժողովոյ։

ՊՈՒԼԿԱՐԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐ

Թէև Դերմանիա տակաւին պատասխանած չէ այն դեկուցման զոր Բ. Դուռն ըրած էր պուլկարական խնդրոյն առթիւ, սակայն Նախարարական Ցանձնաժողովը շաբաթ օրը վերստին ի նիստ գումարեցաւ ընդ Նախագահութեամբ Բարձր. Մեծ-Եպարքոսին և զբաղեցաւ այդ խնդրով։

—Թէրէք զրոյց մը կը յիշէ թէ Դերմանիա խոստացած է միջնորդել, համոզելու համար անգլիական, աւստրիական և իտալական կառավարութիւններն որպէս զի ընդունին Ռուսիոյ առաջարկն ի մասին պուլկարական խնդրոյն վերջնական կարգադրման։

—Սաստիկ ձիրը-Մուսթաֆա փաշայէ ստացած է հեռագիր նամակ, որ շաբաթ աւուր թուականը կը կրէ։

Պուլկարիոյ ներսերէն եկած լուրեր կը ծանուցանեն թէ մեծ յուզում կը տիրէ անդ։

Սօֆիայի և Փիլիպէի պուլկար վաշտերը մաս առ մաս սահմանագլխոյ զանազան կողմերը կը ղրկուին։

Սոյդ զրոյց մը կը չրջի թէ Ֆերտինանտ իշխանը, Պուլկարիոյ մէջ ուղեւորութիւն մ՝ընելու պատրաստուելու մտադրութիւն մ՝ունի։ Ռուսիոյ Վիէննա պիտի երթայ։

Թէ՛ Պուլկարիա և թէ՛ Արևելեան-Ռումելիա գաղթողաց թիւն օր աւուր կ՝աւելնայ։ Դաղթականաց մէջ կը գրտնուին պետական պուլկար անձնաւորութիւնք։

Ուղեւորաց պատմութեան նայելով, Պուլկարը համոզուած են եղեր թէ բռնութիւնք ի գործ պիտի դրուին Պուլկարիոյ և Արևելեան-Ռումելիի մէջ։

Սոյդ տեղեկութեանց նայելով, Լոնտոնի դաշլեճն յանձնարարեր է Ֆերտինանտ իշխանին՝ հեռանալ Պուլկարիայէն։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԴԵՍՊԱՆ

Այս ունկնդրութեան միջոցին զոր Վեհափառ Սուլթանն ուրբաթ օրը շնորհեց ֆրանսական դեսպան Մոնդէ-պէլլօ կոմսին, Ն. Վեհափառութիւն կայսերական թղթադրամ մը նուիրեց նմա։ Վեհ. Սուլթանը ծանոյց միանգամայն Մոնդէպէլլօ կոմսին՝ թէ առաջին կարգի Օսմանիյէ պատուանշան կը շնորհէ Ֆրանսայի պատերազմական նախարար Ֆերրօն զօրավարին։

Ի բացակայութեան Մոնդէպէլլօ կոմսին, որ իւր կնոջ ու որդւոյն հետ միասնայ արձակուրդով չաբաթ օրը մեկնեցաւ մայրաքաղաքէս, դեսպանատան գործերը փոխանորդաբար պիտի վարէ խորհրդական Պ. Իմպէռ։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

(Առեւտրական Լրագրէն քաղուած)

Մերձակայ գաւառաց ոմանց և Մարմարայի եզերաց քաղաքներուն մէջ տեղացած անձրևներն անտարակոյս մեծապէս նպաստած են հնձոց։ Պայրամի տօներուն պատճառաւ գործ չեղաւ ներմուծեալ ապրանաց վրայ։ Ցորէնի և ալիւրի գներն ինկած են միչտ. արդէն այս անկումի կը նշմարուի սպառման ամեն կեդրոններուն վրայ։ Հունտերու և արտածելի ապրանաց վրայ գործ չեղաւ չաբթուան տօներուն պատճառաւ։

—Եղծոական նախարարութիւնը չբրջարերական մ՝ուղղեց գաւառաց կուսակալներուն՝ ի մասին առանց Բէժիի հաւանութեան մչակուած ծխախոտին։ Շրջաբերականը կ՝արգելու այդ կարգի ծխախոտներու բնակնչումն և կը հրամայէ գաւառական իշխանութեանց՝ յատուկ պաշտօնեայից ձեռամբ և ի ներկայութեան Բէժիի պատուիրակաց՝ առանց հրամանի մչակուած ծխախոտներու ցուցակը պատրաստելով, մէկ օրինակը Բէժիի պաշտօնեային յանձնել և մէկ օրինակը Մալիյէին յղել։ Եթէ Բէժիի պաշտօնեայք չ՝ուզեն մասնակցիլ այս գործողութեան, շրջաբերականը կը պատուիրէ առանց անոնց կատարել զայն։

—Բարիզի Ռէվէ-Էդէնտէ լրագիրը կը ծանուցանէ թէ այն բանակցութիւնք որք կը կատարուին Պառուն Հիրշի և Օսմ. կայս. Պանքային միջև, այս վերջնոյն յանձնելու համար եւրոպական Թուրքիոյ երկաթուղեաց գիծը, չատ յառաջացած են։

—Կայս. կառավարութիւնը նկատելով որ Էնկիւրիի գաւառին մէջ դրտնուած ցորեանն հաղիւ երկու ամիս կը բաւէ տեղւոյն ժողովրդեան մնդեան, հրամայեց որ Նիկոմիդիոյ նաւահանգիստէն ներմուծեալ ցորեանն ու ալիւրն առանց մտից տուրք վճարուելու ղրկուին յԷնկիւրիս։

—Պետական Խորհրդոյ որոշմամբ, քաղաքապետութիւնը ձեռնարկած է յատուկ լաբորատորի մը միջոցաւ քննել մայրաքաղաքիս մէջ վաճառուած ձէթերն եւ խարդախաները գրաւել։ Արտաքին գործոց Նախարարութիւնը սոյն որոշումն հաղորդած է օտար հիւպատոսներուն հրաւիրելով զանոնք զեկուցանել զայս իրենց այն հպատակաց որք ձէթի վաճառականութեամբ կզբաղին։

—Պրուսայէն կը գրեն թէ անձրեւի պակասութեան պատճառաւ, որ ընդ երկար տեւեց, գաւառին մէջէն անցնող բոլոր փոքրիկ վտակները ցամքեր են, իսկ մեծ գետակներու ջուրերը նուազեր են։ այս տարիման սաստիկ երաշտութիւն բնաւ տեսնուած չէր։

—Կայս. իրատէ Ռ կը հրամայէ որ կառավարութիւնը գնելով 2,250,000 քիլէ ցորեն որ Եօզղատի ամբարանոցներուն մէջ պահուած կը մնայ, Էնկիւրի ղրկէ մաս առ մաս, 500,000 ական քիլէ եւ սովեալ ժողովրդեան բաշխել տայ։ Ասոր վճարման հաշիւը Կ. Պոլսոյ մէջ պիտի կարգադրուի։

—Իզմիրէն կը գրեն թէ ներկայ օգոստոս 1 էն 15, նահանգին այլ եւ այլ կողմերէն քաղաք տարուեր են 10,677 ½ բեռ թուզ, մինչդեռ անցեալ տարի միեւնոյն ժամանակամիջոցին փոխադրուած էր ընդամենն 5707 բեռ։

Կը յիշուի թէ Սկիւտարի հրդեհէն յաջորդ օրը ծանուցուեցաւ թէ Բերայի ջրհանկրաց վաշտին հրամանատար Զեբեէնի փաշա կը պատրաստուի տեղեկագիր մը պատրաստել, ցոյց տալու համար մայրաքաղաքիս այլ և այլ կողմերն հանանման վաշտերու հաստատման պէտքը։ Ն. Վսեմութիւն աւարտած է իւր տեղեկագիրն որով կ՝առաջարկէ կանոնաւոր ջրհանկրաց երկու վաշտ հաստատել, մին Սկիւտար և Գալաթիոյի համար և միւսն Էմիրկէն և Պէօյիւքտէրէի համար։ Այս տեղեկագիր կայս. դիւանատան յանձնուած է։

—Մանասդրբի կուսակալ Խալիլ Ռիֆաթ փաշա նախընթաց օր իւր պաշտօնատեղին ուղեւորեցաւ Սելանիկի շրջանաւով։ Ռիֆաթ փաշա մեկնելէ առաջ կայս. պալատ գնաց ուր Վեհ. Սուլթանի մեծարանաց արժանացաւ։ Անդ, նորընտիր կուսակալին յանձնուեցաւ Ն. Վեհափառութեան կողմէ շնորհեալ Օսմանիյէի ականակուռ պատուանշանն։

—Սպայակոյտի հաղարապետ Թէվֆիգ պէյ, որ Վեհ. Սուլթանի կողմէ Ռումանիոյ թագաւորին նուիրեալ դեղեցիկ նժոյգները տարած էր, Պուքրէշ ժամաներ և անտի թագաւորին ամարանոցը գնացեր է ի Սինայա։

Կարոլ թագաւորը սիրալիր կերպիւ ընդունելով զԹէվֆիգ պէյ, Ռումանական Ասողի պատուանշանը նուիրեր է նմա։

—Զօրավար Շրիկէն փաշա, որ գերմանական կառավարութեան թողտուութեամբ Թուրքիոյ ծառայութեան մէջ կը գտնուի, պատերազմական տեսչութիւնը կազմակերպելու պաշտօնով, կը պատրաստուէր իւր երկիրը վերադառնալ, վասն զի արձակուրդը լրանալու մօտ է։

Վեհ. Սուլթանն իւր մասնաւոր բարտուղար Բէշկոտ պէյը գերմանական դեսպանատուն ղրկելով, խնդրել տուած է դեսպանատան գործակատարէն պէտք եղած ձեռնարկներն ընել իւր կառավարութեան մօտ, որպէս զի գերմանացի զօրավարը կարենայ տակաւին ժամանակ մը օսմ. ծառայութեան մէջ մնալ։

—Վեհ. Սուլթանի գահակալութեան տարեդարձին առթիւ, ի մէջ այլոց, Ռումանիոյ եւ Պելճիոյ թագաւորները շնորհաւորական հեռագրեր ուղղած են առ Ն. Վեհափառութիւն։

—Գերմանացի զօրավար Բիսդոֆ փաշա չաբաթ օրը մեկնեցաւ մայրաքաղաքէս եռամսեայ արձակուրդով։ Վեհ. Սուլթանն այս առթիւ մասնաւոր ունկնդրութիւն մը շնորհեց նմա ուրբաթ օրը։

—Սուլթան Ապտ-Իւլ-Ազիզ կայսեր ներքինապետ Ճէօհէր աղա, որ երկար ատենէ ի վեր անկողնոյ կը ծառայէր, նախընթաց օր մեռաւ իւր բնակարանին մէջ Յնկիւտար։

Վեհ. Սուլթանը տեղեկանալով նորա մահն, հրամայեց որ յուղարկաւորութեան ծախքն իւր անձնական գանձէն վճարուի եւ մարմինն ամփոփուի Սուլթան Մահմուտի դամբարանի պարտիզին մէջ։

—Կրթական Նախարար Վսեմ. Միւնիֆ փաշայի տասն երկու տարեկան աղջիկն, որ ժամանակէ մ՝ի վեր հիւանդ էր, մեռաւ։ Ն. Վսեմութեան ամարանոցին մէջ յերէկեթշ։

—Եանեայի ռուսական հիւպատոս անուանեցաւ Պ. Էմիլեանօֆ և Բ. Դուռը վաւերացուց սորա պաշտօնն։

—Կրէտէէ եկած լուրեր կը ծանուցանեն թէ Բոսդաքի փաշայի ձեռք առած միջոցներն, ի մասին հանրային ապահովութեան եւ անդորրութեան, սկսած են իրենց նպաստաւոր արդիւնքն ունենալ։

Ի մէջ այլոց, Կրէտէի մէջ երեսուն եւ հինգի չափ չարագործք ձերբակալուեր են, եւ միւս կողմէ ազդու միջոցներ ձեռք առնուեր են արգիլելու համար այդպիսեաց փախուստը ծովու ճամբով։ Այս նպատակաւ կը զգուշանն նաւավարներէն երաշխաւորութիւն կը պահանջուի։

—Վեհ. Սուլթանին հրամանաւ՝ գաւառաց մէջ Եվգաֆի յանձնաժողովներ պիտի կազմուին, որոց պաշտօնն է այլ եւ այլ անհատներու կողմէ գրաւեալ Եվգաֆի կալուածներն երեւան հանել և բարեպաշտական հաստատութեանց բարեզարդութեան հսկել։

—Արտաքին գործոց Նախարարութեան իրաւագէտ խորհրդական Կէօչէր էֆէնտի որ արձակուրդով Գերմանիա կը գտնուէր, այս առաւօտ մայրաքաղաքս կը հասնի։

—Վեհ. Սուլթանի գահակալութեան տարեդարձի գիշերը Գեկկրատի օսմանեան դեսպանատունն ու Բէշդաշի հիւպատոսարանը չքեղապէս լուսազարդուեր են։ Նոյն գիշերն հացկերոյթներ տրուեր են այդ դեսպանատան եւ հիւպատոսարանին մէջ։

—Կէ յպղէէն Թէրէքի ուղղեալ նամակ մը կը դանգատի տեղւոյն Նախնական դատարանի նախագահ Շիւքրի էֆէնտի եւ այլ մէկ քանի պաշտօնատարաց արարքներուն դէմ։

—Ինչպէս կը յիշուի վճռաբեկ ատեանը չնչած երբայն որոշումը զոր եղեռնագատ ատեանը տուաւ Տիարպէքիրցի Սրգագ էֆէնտիի դատին առթիւ, Ամբաստանեալք՝ Ֆուատ, Գասըմ ու Նազիֆ Պէյերը, Դագօ Հիւսէին, Գապպարյէդ Ահմէտ և ձիավար Ալի երեկ վերստին ձերբակալեցան։ Եղեռնագատ ատեանն ի Նորոյ պիտի զբաղի սոյն գատով որ կ՝սկսի չաբթուս մէջ։

—Ղալաթիոյ և Բերայի թերթերը ժամանակէ մ՝ի վեր երբ Եգիպտական խնդրոյն վրայ խօսին «սիւզբէէն» այսինքն գերիշխան տիրողը կուսակ Վեհ. Սուլթանին։ Այս տիրոջս, կ՝ըսէ թերթէ, բարոյական հակառակ է այն բարձր գիրքին զոր Վեհ. Սուլթանն ունի յԵգիպտոս, ուստի եւ պէտք կ՝զգայ ծանուցանել Ղալաթիոյ և Բերայի պաշտօնակցաց որպէս զի յետայսորիկ գործածեն «սուվրէն» այսինքն Վեհապետ բառն որ աւելի ճիշդ է և վայելուչ։

Մեր Զմիւռնիոյ թղթակիցը կը գրէ մեզ օգոստոս 20 թուականաւ.

«Օգոստափառ Սուլթան համիտ Բ. Կայսեր գահակալութեան տարեդարձն՝ արտաքոյ կարգի չքեղութեամբ և աշխուժիւ տօնուեցաւ այս տարի՝ քաղաքիս ամեն ազգի հասարակութիւններու կողմէ։ Համոյ քաղաքը լուսավառուած էր երեկ իրիկուն՝ ամեն տեսակ ճրագներով և լայտերներով։ Քարափին վրայ, որ ծայրէ ի ծայր լոյսի հեղեղ մը կը ներկայեր, պարտէզներ, սրճարաններ, պանդոկներ և պէս պէս հաստատութիւններ զարդարուած էին մրտենիներով, երմիներանգ դրօշակներով եւ տեղ տեղ ալ գորգերով։ Ուր ուրեմն երեքարական լոյսը կրկին փայլ մը կուտար այս փառաւոր հանդիսին, որ Օգոս. Ինքնակալին հայրական խնամներու մասին՝ իւր հաւատարիմ հպատակաց տածած երախտեաց նշանակն ու հաւատին էր։

«Շաբթուս սկիզբը բաւական կ՝անձրեւէ ասա և ի չրջակայս։ Այս անձրեւ քիչքան զլասակար լինի փուտուած չամիչներու, միւս կողմէ օգտակար կը կարծուի այգիներու, որոց խաղողը տակաւին մեծաւ մասամբ չէ քաղուած։»

ՀԵՌԱԳՐԱԼՈՒՐՔ

ԱՃԱՆՍ ՀԱՎԱՍ

Թէհրան, 3 սեպտ.

Զիւլֆիդարի մօտ փոքր կռիւներ տեղի ունեցան Ռուսիոյ և Հէրատի բանակին յառաջապահներուն միջև։

Սոֆիա, 3 սեպտ.

Նախարարաց խորհուրդն ի նիստ գումարեցաւ ընդ նախագահութեամբ Ֆերտինանտ իշխանին . . . . . .

Սոֆիա, 4 սեպտ.

Սոպրանիէին ընտրութիւնք պիտի կատարուին հոկտեմբեր 9ին։

Պաշտպան վիճակը պիտի վերցուի սեպտեմբեր 8ին։

Լոնտոն, 4 սեպտ.

Երէսֆէնտաց ֆոնտէ. — Պ. Գաններ կը հարցնէ թէ Բ. Դուռն ընդունած է Ռուսիոյ առաջարկն ի մասին Էշրնրոթի զօրավարին եւ թէ եթէ այդ զօրավար Պուլկարիա զրկուի, համաձայն պիտի լինի՞ Պէրլինի Դաշնագրին։

Սրբ. Ծ. Ֆերկիւսոն առ այժմ պատասխանեցաւ չհամարիր պատասխանել Պ. Դաններրի հարցման։

Պրիսէլ, 3 սեպտ.

Նոր կ՝ըսէ թէ բանակցութիւնք կը չարունակին ընդ մէջ կառավարութեանց ի մասին պուլկարական խնդրոյն, սակայն երկար և դժուարին պիտի լինին։

Բեռլերսպուրգ, 3 սեպտ.

Սէյդ կը հաւատայ որ կանխասս է այն լուր թէ օսմանեան բանակ մը ի պահանջել հարկին այժ պիտի տայ Էշրնրոթի զօրավարին։ Ինչպէս կանխասս է նաև այն զրոյց թէ Թուրքիա և Ռուսիա համաձայնած են՝ խառն կերպիւ գրաւելու համար զՊուլկարիա։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա, 24 Օգոստոս

Օսմանեան Քօնսոլիտէ

			Դահեկան
Երէկ երեկոյ գոց. (Միաց.	D.	Սերի	15 35
Պօրսային գոցուելէն վերջը		»	15 35
Բերայի մէջ		»	— —
Աւուրսուն բացուեցաւ		»	15 35
Բարձրագոյն գին		»	15 35
Նուազագոյն »		»	15 34
Կէս օրին		»	15 34

ԻՍԹԻԳԱՆԸ ՏԱՒԻԼԻ

Երէկ երեկոյ	38 16
Այս առաւօտ	38 16
Կէս օր	38 16

ՀՆԹԱՑԻ ԱՐԺԵԹՂԹՈՅ

Փոխառութիւն 1858)	A	Սերի	22 20
» 1862)			
» 1860)			
» 1863)	B	»	14 30
» 1872)			
» 1865)			
» 1869)	C	»	0. 15 35
» 1873)			

ԻՍԼԻՓԻԷ ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ

Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ.....	(Գ. կ.)	...)
Այս առաւօտ բացուեցաւ.....		...) գործ չկայ
Կէս օրին		)

ԲԱՆԿԵՆՏՈՒՄԻՐ

Սօսիէթէ Ժէնէրալ.....	Անգլ. Լ.	4	
Քրէտի Ժէնէրալ.....	Գ. կ.... Օսմ.	»	6 30
Պանք տը Փարիզ .....

Բուժելի երկաթուղի	ֆր.	34
Օպլիկասիոն տը Բրիօրիթէ	»	—
Բասենեիուղի Լաբրիսմի	»	88

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՎ

Օսմանեան ոսկի	գրշ.	100
20 ֆրանքոց	»	87 38
Անգլիական ոսկի	»	110 18
Բոլ. Իմպերիալ	»	90 27
Քրիմից	»	51 20
Ռուսպլի թղթադրամ	»	40 10
» արծաթ	»	74 20
Ֆիորլին	»	— —
Մէջ. արծ. (տարբ.)	»	108 21
Վեցնոց	»	102 35
Հինգնոց	»	102 35
Մէթալիք	»	98 20
Թասքիմ	»	15 20

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտոն, 3 սեպտեմբ. ժամ 5 վայր. 15 երեկոյ

Անգլ. քոնսոլիտ	101	1/2
Օսմն. » Սերի Դ. բացուեցաւ	14	5/16
» » » գոցուեցաւ	14	5/16
» » » Ա.	23	
» » » Բ.	14	5/8
» » » Գ.	14	1/8
Օթօման 1871	74	3/4
Փոխառութիւն 1877	86	3/4
Պանք Օթօման	9	3/4
Ռուսական փոխառ. 1873	95	7/8
Եգիպտական միասեալ (իւնիֆիէտ)	74	3/4
» առանձն. (բրիվիլէժիէ) (*)	98	1/8
Տայրա Նանիթէ	71	7/8
Տօմնիթիալ (փոխառ. Լօչիլտ)	95	1/4
Հունդարական պարտատոմսերի 4 %	—	—
Փոխանակութիւն Բարիզի վրայ	25	512

Վիէննա, 3 սեպտեմբ. ժամ 4 երեկոյ

Փոխանակութիւն Լոնտոնի վրայ	126	05
Օսմանեան երկաթուղի	16	20

Բարիզ, 3 սեպտեմբ. ժամ 3 վայր. 45 երեկոյ

Ֆրանսական Ռանթի 4 1/2 %	108	85
» » 3 %	82	17 1/2
Օսմանեան բոնսոլիտ Սերի Դ. բացուեցաւ	14	50
» » » գոցուեցաւ	14	45
» » » Բ.	14	60
» » » Դ.	14	45
Օսմանեան երկաթուղի	33	25
» Իէմիի բանեթուղթ	—	—
Պանք Օթօման	499	37 1/2
Գրետի Լիոնէ	573	75
» Ֆոնսիէ	1362	50
Բասենեոսն Լիոնի	1260	
Սուէզի ջրանցք	2005	
Ռուսական 5 % 1877 թ.	99	3/4
Իտալական Ռանթի	98	42 1/2
Սպանիական (պրատ քրին)	67	3/4
Եգիպտական միասեալ	380	
Բրիօրիթէ Թիւրք	366	25
5 % Հելլենական	355	
Զէջ Լոնտոնի վրայ	25	37

ԳԱԼԱՏԱԿԱՆ ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ

ԱՏԱԼԻԱ, 28 յուլիս

Մի քանի տարիներէ հետէ ազգային և օտար Թերթերու մէջ կենաց ապահովագրութեանց մասին ընդարձակ ազդեր կը տեսնուին. Թէեւ սոյնօրինակ ապահովագրութեանց Եւրոպիոյ մէջ ընդհանրացած լլնելն ի լոյ գիտէինք, սակայն մինչև ցարդ մենք գաւառացիքս այնչափ ի մտոյ ծանօթացած չլլնելով այդպիսի հաստատութեանց առ ընկերութիւնն մատուցած ծառայութեանց, չէինք կրցած գնահատել զայնս. Ուրախ եմք որ այս անդամ Ֆրանքօ – Հենկրուազ ապահովագրական ընկերութիւնը բարեհաճած է դրէթէ երկու երեք ամիսներէ ի վեր մասնաճիւղ մը հաստատել յԱտալիա ձեռամբ իւր լիազօր-գործակատար եւ ընդհ. քննիչ Մեծ. Նաղարէթ էֆ. Եազճեանի, որ իւր ուղիղ բնաւորութեամբ իրաւամբ արժանացած է յիշեալ ընկերութեան վարչութեան վըստահութեան.

Տեղւոյս Վսեմաշուք Միւթասարրիֆ Զիւեա պէյ, և անգղիական եւ գաղղիական Վսեմ. հիւպատոսք, և Օսմ. կայսերական Պանքայի Ատալիոյ ճիւղի տնօրէնը՝ վկայած եւ հաստատած են Ֆրանքօ-Հենկրուազ ընկերութեան խիստ պատուաւոր եւ հաստատուն լլնելն՝ իւրեանց ստացած մասնաւոր յանձնարարական նամակաց միջոցաւ, և արդէն գործի սկզբնաւորութեան առաջին օրինակը տուած է Պանքայի տնօրէն Միւսիւ Ֆրանսուա Բարթիցցա որոյ օրինակին հետեւեցաւ տեղւոյս հասարակութեան մի կարեւոր մասը.

—Դալով Ատալիայի հայոց վիճակին, գրեթէ ամէն պարագայիս մեռեալ տառ մի է ասա հայ անունն. Հայերը մի քանի ընտանիքներէ բաղկացեալ ըլլալով հանդերձ ցաւալի է որ բաժանեալ կ'ապրին, եւ Աստուծոյ տաճարը որ պզտիկ խարխուլ և աննշան չէնք մ'է չատոնց ի վեր ամայի մնացած է. Դպրոց ամենեւին չկայ. Դէթ Ազգային Պարիսարքարանն հաճէր գոնէ տեղւոյս ազգային կալուածները փոտահելի անձի մը խնամոց յանձնել, կալուածներ, զորս երբեմն կայիշատակ եգիպտացի Վսեմ. Պօղոս պէյ անուն անձ մը կոտակած է տեղւոյս եկեղեցւոյն. Շատ ատեն եկեղեցին ամիսներով դոց կը մնայ և հայը կը պարտաւորին յոյն կղերին դիմել, մինչդեռ երբեմն կայիշատակ հանդուցեալը եկեղեցին չնչած ատեն նորա պաշտօնէին ամսական ապրուստն ալ հոգացած է կալուածներ նուիրելով. Տեղւոյս հայ գաղթականութիւնը ժամանակին Պարկասատանէն գաղթած է եւ այժմ կը գտնուի կատարեալ աղքատ վիճակի մէջ. Լի ցաւօք կը տեսնուի թէ յոյնք ժամանակին պահանջմանց հետեւելով հետզհետէ յառաջադիմելու վրայ են ամէն կերպիւ, մինչդեռ հայը կարծես ուխտած են ալ աւելի ծուլանալ եւ աղքատանալ.

Բ. Կ. Ա.

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴՈՅ ԶՄԻՒՌՆԻՈՅ

1886—1887 ԾՐՋԱՆԻ Ա.ԶԳ. ՎԱՐԺԱՐԱՆԱՑ

Առ Ազգ. Քաղաքական Ժողովն

Ամեն. Սրբազան Հայր, Նախագահ Ազգ. Ժողովոյ.

Ներկայ Ցուցնիս ամսոյն վերջն աւարտեցաւ ազգային վարժարանաց 1886-1887թ. դպրոցական շրջանն. Այս առթիւ Ուսումն. Խորհուրդս ունի կատարել կարեւոր պարտաւորութիւն մը, այս է՝ ներկայել Պատ. Քաղ. Ժողովոյդ իր հանգամանութեան Տեղեկագիրն, համառօտակի պարզելով այն ամէն անօրինութիւններն ու կարգաբերութիւններն զոր ըրած է յօգուտ և ի յառաջդիմութիւն ազգային վարժարանաց՝ նոյն շրջանին մէջ, և որ մասնաւորապես արձանագրուած կը գտնուին իր տուժարանին մէջ.

Թէպէտ և Ազգ. վարժարանաց մատակարարութեան և հսկողութեան գործողութիւններն ամբողջովին կրթական պաշտօնին մասուն են, սակայն Խորհուրդս արժան կը դատի իր անօրինութիւններն այլ և այլ դասակարգի բաժնել, սոյն կրթական վիճակին ըստ կարի ամփոփ և որոշ մի պատկերն ընծայելու համար. այս է կարգման, վարչական, երկրական, կրթական.

Ա.

Կարգման

Ուսումնական Խորհուրդս 1885-1886 շրջանի Տեղեկագրէն յարակից հաշուեցոյցներու հետ Պատ. Քաղ. Ժողովդ մատուցանելէ ամիս մ'առաջ արձակուրդի օգոստոս ամսոյն մէջ յայնոյ շրջանի վերաբերող ղեկրոցական գործերու դարձուց իր ուշադրութիւնը և կախագոյ պատրաստութեամբ զբաղեցաւ.

Նախ՝ քննեց 1885-86 շրջանի աշակերտաց և աշակերտուհեաց վիճակագիր ցուցակները, որ յետ տարեկան քննութեանց պատրաստուած էին, և նկատեց որ ամէն դասարանէ քիչ չատ ուսանողներ, տարուան ընթացքին մէջ, հրաժարած լլնելով հարկ կար նոր դասարանակազմութեան: Ուստի ամենայն անաչառութեամբ ի նկատի առնելով իւրաքանչիւր դասարանի ուսանողաց կարողութեան և զարգացման աստիճանը, Մեսրոպեան վարժարանի 6 և Հռիփսիմեան վարժարանի 7 դասարաններն հնգականի վերածեց՝ փոյթ տանելով իւրաքանչիւրը համատիճան և հաստնթայ ուսանողներէ կազմել. Այս կերպով ուսումնարանաց դասարանները կրցան բաւական թուով աշակերտներ պարունակել և միանգամայն դասաւորութիւններն աւելի արդիւնաւոր դառնալ: Երկու վարժարանաց պատրաստարաններն, որ երեքական կարգի բաժնուած էին, նոյն բաժանումը պահեցին, յառաջադիմներն փոխելով դասարան, ի վերադարձման վարժարանաց. Այս դասարանակազմութեան Մեսրոպեան Ուսումնարանի բարձրագոյն (Ե.) դասարանն, ունեցաւ 18 աշակերտ, Դ. դասարանի 24, Գ. դասարանն 38, Բ. 29, Ա. 32. Իսկ Մեսրոպեան պատրաստարանի բարձր (Գ) կարգն ունեցաւ 28 աշակերտ, Բ. կարգն 38, Ա. կարգը երկու սորարարանուվոյ 70. մինչդեռ Հռիփսիմեան Ուսումնարանի Ե. դասարանն ունեցաւ 21 աշակերտուհի. Դ. 18, Դ 20, Բ. 24, Ա. 34, իսկ պատրաստարանի Գ. կարգը 38, Բ. 28. Ա. 32. Հետեւապէս բոլոր աշակերտաց թիւն էր ներկայ շրջանի մէջ 267, իսկ աշակերտուհեաց թիւը 215, ընդ. ամենն 482. Ինչպէս ամէն շրջանի, ներկայ տարուան ընթացքին մէջ ևս, անպակաս եղան հրաժարել և նորեկ աշակերտներ, մասամբ օտար գըպրոցներէ. Հրաժարեալ աշակերտաց թիւն է 57, իսկ նորեկներունը 92, առաւելութիւն նորեկներու 35. հրաժարեալ աշակերտուհեաց թիւն է 39, նորեկներունը 68, առաւելութիւն 29. Սակայն Խորհուրդս ի նկատի առնելով Մեսրոպեան վարժարանի նախկին բարձրագոյն կարգի աշակերտաց ոմանց և անոնց ծնողաց գրաւոր խնդիրը, բարձրագոյն կարգ մի ևս կազմեց 6 աշակերտով և մասնաւոր ծրագրով, որոց միայն երկուքը մինչեւ շրջանին վերջն յարատեւելով իրենց քննութիւններն անցուցին և իբրեւ շրջանաւարտ վկայագիր ստացան.

Երկրորդ՝ Խորհուրդս աչքէ անցուց երկուսեան վարժարանաց պաշտօնէից ցուցակն, վերաքննեց անոնց պաշտօնավարութեան արդեւանց ատոմանն, մի քանին արձակելու, ոմանց դասախօսութեանց առարկաներն փոխելու, այլոց մասերն աւելցնելու կամ զեղչելու. և մէկ քանի նոր դասատուներ և վարժուհիներ կարգելու պէտքն զգաց: Հետեւապէս Ֆրանսերէնի և Անգլիարէնի լեզուաց, գեղագրութեան, դաշնակի նոր վարժուհիներ ընտրեց. ինչպէս նաև ձեռագործի ճարտարագոյն վարժուհի մը՝ Պատ. Հոգատար ընկերութեան Խորհրդոյ. նոյնպէս Մեսրոպեան Վարժարանի անգլիարէնի և այլ ուսմանց համար անգլիացի և հայ դասատուներ կարգեց: Բաց ատոր՝ ինչպէս յայտնի է Պատ. Քաղաքական ժողովդ, դպրոցական շրջանի հորորդ ամիսն, Բարիզէն բերել տալով կարգեց նաև Հռիփս. վարժարանի ներքին տեսչուհի, ծախիւք Պատ. Կրթասէր ընկերութեան, հայազգի օրիորդ մ'որ իր ուսմունքն ժէնիվ աւարտած էր: Սոյն պաշտօնական կարգադրութեանց համեմատ վարժարանական մարմինը կազմուեցաւ 22 հոգիէ, որոցմէ Մեսրոպեան վարժարանի գեղագրութեան և ձայնաւորութեան դասատուն, ինչպէս նաև Հռիփս. վարժարանի անգլիարէնի և գեղագրութեան վարժուհին մի քանի ամիս եռք, ինքնակամ հրաժարելով, անոնց պաշտօնները մի քանի ներքին դասատուներու մէջ բաժնուեցան. Բաց ի տեսչէն՝ որ երկուքա վարժարանաց ընդհանուր հսկողութեամբ կ'ըզբաղի և որ օրը մի քանի ժամ ևս դասախօսութեան պաշտօն կը վարէ, Մեսրոպեան վարժարանն ունի 3 ներքին վարիչ որ միանգամայն կ. դասախօսեն. իսկ Հռիփսիմեան վարժարանն ունի երկու ներքին վարչուհի դասախօս և չորս արտաքին վարժուհի. Մեսրոպեան վարժարանը դասախօսող 11 դասատուներէն 7ը ըստ կարգի կը դասախօսեն նաև ի Հռիփսիմեանց վարժարան որոշեալ ժամանակամիջոցներու համեմատ.

Բ.

Վարչական

Ուսումն. Խորհուրդս՝ ըստ սովորութեան՝ 1886 սեպտեմբեր ամսոյն սկիզբն յատուկ յայտարարութեամբ հրաւիրեց ուսուցչական մարմինն և ուսանողներն ի վարժարանս և թէեւ նոյն ամսոյն 8ին կանոնաւոր դասախօսութիւններն սկսան, սակայն աշակերտաց մէկ քառորդն՝ անտարակոյս ծնողաց անհոգութեամբ բացակայ էին եւ հապիւ ամբողջ թիւը լրացաւ նոյն ամսոյն վերջը: Նոյն պահուն Մեսրոպեան վարժարանի վերաշինութիւնն ալ կը շարունակուէր. հետեւապէս ներկայ շրջանի երեք ամիսն եւս նախորդ շրջանին պէս աշակերտները վարձեալ տան մը մէջ անցուցին, որու անձկութիւնն և անյարմարութեան պատճառաւ դժուարութիւնները մեր նախորդ Տեղեկագրի մէջ արդէն յիշատակուած են. Ի վերջ 1886 դեկտ. 4ին, ի պատիւ Մեսրոպեան նորաշէն վարժարանի հիմնադիր Վսեմաշուք Սպարթալեան Յովհաննէս էֆէնտիի, հանդէս մը կատարուելէ ետեւ աշակերտները վերադարձան ի նոր վարժարան և զետեղուեցան՝ ըստ կանխորոշ բաժանման՝ իրեն մասնաւոր դասարաններու մէջ, որք Սպարթալեան էֆէնտիի հրամանաւ չնչուած միանման և երկնագոյն գրասեղաններով կահաւորուած էին.

Վարժարանի մը նիւթական, առողջապահի և տեղական պայմանները մեծապէս կը նպաստեն ոչ միայն կրթական այլ և բարեկարգական գործին, արդէն յայտնի լլնելով որ կանոնաւոր կրթութեան հիմք ներքին կարգապահութիւնն է. Ուստի Խորհուրդս նորաշէն վարժարանին նոր նպաստաւոր պայմաններու մէջ իրաւունք ունէր աւելի խստապահանջ լլնել թէ՛ մաքրութեան և թէ բարեկարգութեան մասին. Ուստի վարժարանաց ներքին կանոնագիրին թէ՛ աշակերտաց և թէ դասատուաց վերաբերեալ՝ ընդարձակելու և իւրաքանչիւրին պարտաւորութիւնն ու պաշտօնը ճշդելու և անոնց անաչառ գործադրութիւնը պահանջելու համար կանոնաւոր տնօրինութիւններ բրաւ.

Երկսեռ վարժարանաց համար եղած բարոյական և նիւթական այնքան զոհողութեանց կատարեալ արդիւնաւորման արգելքներէ գլխաւորներն են ուսանողաց կանուխութիւնն և անժամանակ հրաժարումը. Գործոց այս վիճակը Խորհրդոյս մասնաւոր ուշադրութեան նիւթ եղաւ.

Բայսկայութիւնը աւելի աշակերտուհեաց մէջ ընդհանրացած են. այնպէս որ սակայ դասախօսութեանց արդիւնքը չեզոքացնելու ատիճանին կը հասնին. Այս տխուր վիճակին գլխաւոր պատճառը ծնողաց ուսանդասիրութիւն է, որով տնային և սոսկ չնչին գործեր նախամեծար կը համարին քան իրենց զաւակաց կանոնաւոր դասարակութիւնն և անոնց բացակայ գտնուելու անոտի պատճառներուն մէա կը դնեն և այսպէս զլացած կը լլնին այն ազկացութիւնն որ կարեւոր է կրթական գործն եւս քան զեւս արդիւնաւորելու համար. Արդէն դպրոցական շրջանը տասս ամիս է, եթէ ի նկատի չառնուին Տէրունական տօներու և Բարեկենդանի առթիւ եղած մասնական արձակուրդն որ մէկ ու կէս ամիսի չափ կը հաշուին. Այդ եթէ ուսանողի մը բացակայութիւններն յատմանի, դիւրին է երեւակայել թէ այդ շրջանն աւելի եւս կը սեղմուի և յառաջադիմութիւնը դ'ընդհատի: Դպրոցական շրջանը տասս ամիս հաշուելով՝ բացակայութեանց տուժմարէն յայտնի կերեւի որ մէջին հաշուով Մեսրոպեան վարժարանի օրական բացակայութիւնն մէջինը կը հասնի 31ի, ունենալով 215 աշակերտուհի: Դարձեալ եթէ մէն մի աշակերտի վրայ բացակայութիւններն հաշուենք կը գտնենք մէջին հաշուով իւրաքանչիւրի համար ամբողջ շրջանին մէջ 30 3/4 օր բացակայութիւն, իսկ մէն մի աշակերտուհեաց համար 39. Հարկ է ըսել սակայն որ Պատրաստարաններու բացակայութիւններն ընդհանրապէս աւելի են քան Ուսումնարանաց, որոց մէջ կան սակայն աշակերտուհիներ որ մի քանի ամիս բացակայ եղած են առանց բանաւոր պատճառի.

Թէեւ Մեսրոպեան տանունք աւելի ճըշդապահութիւն կը ցուցնեն դասախօսութեանց հետեւելու, սակայն Խորհուրդս ցաւի սիրտ կը պարտաւորի յայտնել որ անոնց մէջ ալ երկրորդ անպատեհութիւն, այս է անժամանակ հրաժարումն յաճախ կը տեսնուի: Կը գտնուին աշակերտներ որ Դ. և Ե. դասարաններն հասնելէ ետև ստէպ առանց շրջանին աւարտման սպասելու կը հրաժարին և հետեւապէս բարձրագոյն դասարանները կազմելու և ուսանդուած ուսմանց շրջանին ընդարձակելու գործը չատ կը դժուարացընեն: Ուսումն. Խորհուրդս ուշի ուշով քննութեան առնել ետև սոյն անպատեհութիւնը, դարման մը գտնել անկարող եղաւ, որովհետեւ փորձը ցոյց տուած էր, ինչպէս արդէն ակնարկեցինք, որ նոյն իսկ ծնողաց ստորագրեալ խոստումն անգործադրելի մնաց. Այս է պատճառն որ Ազգ. վարժարանները ամէն թարմ չարունակ շրջանաւարտ ուսանողներ հանելու անկարող կը լլնին. Իրաւ՝ այս անպատեհութեան նախատեսութեամբ ստորին դասարաններու ծրագիրներն այնպէս յօրինուած են որ շրջանը չաւարտելով հրաժարող ուսանողն դէթ կարող լլնի տարրական օգտակար ուսմանց տիրանալ, սակայն այդ բաւական չէ. Մի-ջին հաշուով 2 տարին անդամ մը Հռիփսիմեան վարժարանէն և 3 տարին մի անդամ Մեսրոպեանէն դպրոցական ամբողջ ընթացքն աւարտող ուսանողներ կը լլնին: Հռիփսիմեան վարժարանն այս մասին ունէր զոհացուցիչ վիճակ մ'ունի, վասն զի աշակերտուհիք ունի ևս կը յարատեւեն բարձրագոյն կարգերու մէջ և խորհուրդս 1885-86 դպրոցական շրջանի 9 ընթերցարտ աշակերտուհեաց վկայագիր տալէ ետեւ կը յուսար այս տարի ևս Մեսրոպեան վարժարանի 2. դասարանի բոլոր աշակերտաց վկայագիր տալու, եթէ մեծ մասամբ չհրաժարէին չուկայ ելնելու համար.

Իսկ Ազգ. վարժարանաց ներկայութեան տուժմարները ցոյց կուտան միայն 7 վարժուհի որ ամբողջ դպրոցական շրջանի մէջ, հիւանդութեան պատճառաւ, 174 ժամ բացակայ գտնուին, մինչդեռ 8 դասատուք նոյն պատճառաւ 146 ժամ բացակայութիւն ունին. Այս 320 բացակայութիւններն համեմատելով երկսեռ վարժարանաց ամբողջ 430 շաբաթական և 1720 ամսական դասախօսութեան ժամերու հետ, մեծ նշանակութիւն մը չունին և ուսուցչական մարմնոյն ճշդապահութեան կարեւոր մի ապացոյցը կը յայտնեն.

(Մնացեալը վաղը)

ՄՈՐՄՈՆՈՒԹԻՒՆ

Մորմոնութիւն.—Դաւանութիւն մորմոնական.—Մարդարէութիւն.—Նոր ոմն մարգարէ յԱմերիկա.—Բարմակնութիւն.

Ամերիկա՝ զոր կրնանք անուանել աղանդաց ընդարձակագոյն վառարանը՝ վերջին ժամանակներս ծնաւ իւր ծոցին մէջ ուրիշ արտասովոր աղանդ մ'ևս, մորմոնութիւն անուանեալ. Սակայն սոյն նոր աղանդոյն արքանեակը չգտան-այն բաղաքերութիւնը զոր կը յուսային գտնել Ամերիկեան Հանրապետութենէն, հալածուեցան, արտաքսուեցան և ոմանք իսկ ի մահ դատապարտեցան տիրող իշխանութեան կողմանէ, ցարդ իսկ հալածման ենթակայ են. Նոր աղանդոյն ներկայացուցիչք Արեւելք ալ ճանապարհորդեցին և եկան բնակեցան մեր մայրաքաղաքն. Այժմ այս ներկայացուցիչք՝ միայն իրենց մէջ ընկերը թողով ասա՝ մեկներ են ի Պաղեստին.

Անցեալ օր պատեհ առթիւ ունեցայ հոս գտնուող Մորմոնին հետ տեսնուելու և խօսակցելու երեք քառորդ ժամու չափ մորմոնութեան վրայ. Մեր խօսակցութիւնը դերմաներէն լեզուաւ էր.

Մորմոնութիւնն՝ որ հետեւողը չէ-դէն ժամանակս սոբբերը կը կոչուին՝ կը պարունակէ տասներեք գլխաւոր յօդուածներ, զորս պէտք է ներկայենք ընթերցողին, որպէս զի ճիշդ գաղափար մը կարենայ կազմել մորմոնութեան վրայ. Ահաւասիկ մորմոնական դաւանութիւնն.

1. Հաւատամք Աստուած, ի Հայրն երկնաւոր, յորդին իւր ի Յիսուս Քրիստոս և ի Հոգին սուրբ.

2. Հաւատամք եթէ ամէն մարդ իւր անձնական մեղայ համար պիտի պատժուի, և ոչ թէ վասն յանցուածոյն Ադամայ.

3. Հաւատամք եթէ ամէն մարդ կրնայ փրկուիլ Յիսուսի Քրիստոսի քաւիչ զոհովն, հնազանդութեամբ օրէնսաց և պատուիրանաց Աւետարանի.

4. Հաւատամք եթէ այսորիկ են պատուիրանք. 1. Հաւատալ ի Տէր մեր Յիսուս Քրիստոս. 2. Զղջումն. 3. Ընկղմամբ մկրտուիւն ի թողութիւն մեղաց. 4. Ձեռնադրութիւն վասն շնորհաց Հոգւոյն Սրբոյ.

5. Հաւատամք եթէ պէտք է որ մարդ մը յԱստուծոյ կոչուի յայտնութեամբ և ձեռնադրութեամբ այնոցիկ՝ որք ընդունած են Աւետարանը քարոզելու իշխանութիւնը.

6. Հաւատամք այն կազմակերպութեան՝ որ կայր նախական եկեղեցւոյն մէջ, այսինքն, առաքելոց, մարգարէից, հովուաց, օրէնսդրաց, աւետարանչաց և այլն.

7. Հաւատամք լեզուաց շնորհաց, մարգարէութեանց, յայտնութեանց, տեսլեան, բժշկութեանց, լեզուաց թարգմանութեանց և այլն.

8. Հաւատամք Աստուածաշունչին, իբրեւ բան Աստուծոյ, երբ ուղիղ մեկնուի. Նոյնպէս կը հաւատամք թէ՝ Մորմոնին մատեանն Աստուծոյ բանն է.

9. Հաւատամք ինչ որ Աստուած յայտնած է և ինչ որ այժմ կը յայտնէ, և միանգամայն կը հաւատամք թէ՝ տակաւին շատ մը մեծ և կարեւոր բաներ պիտի յայտնէ.

10. Հաւատամք եթէ՝ Իսրայէլ պիտի հաւաքուի և տասն ցեղերը պիտի վերականգնին. Սիոն այս երկրին (Ամերիկա) մէջ պիտի շինուի, և Յիսուս Քրիստոս անձնապէս երկրի վրայ պիտի թագաւորէ և երկիրը պիտի վերանորոգուի և ընդունի դիտաւ Եդեմայ.

11. Կը յայտարարեմք թէ՝ ամէն մարդ իւր խղճին համեմատ Ամենակարողին երկրպագելու իրաւունք ունի, ինչպէս որ ուզէ և ուր որ կամի.

12. Կը հնազանդիմք թագաւորաց, նախագահից, կառավարչաց և դատաւորաց, կը հպատակիմք օրինաց և կը յարգեմք զայնս.

13. Հաւատամք լինել պարկեշտ, հաւատարիմ, արդար, բարեգործ, առաքինի և բարերար ամէն մարդոյ.

Մորմոնական դաւանութեան սոյն տասն և երեք յօդուածք Ժոզէֆ Սմիթի ստորագրութիւնը կը գրեն.

* * *

Ո՞վ է այս Ժոզէֆ Սմիթ.

Ամերիկայի մէջ երեւցած նոր մարգարէն է, ներշնչեալ յԱստուծոյ և ընկալեալ զշնորհս մարգարէութեան. ՅԱստուծոյ այս նոր մարգարէին իբր թէ ըրած յայտնութեանց մէջ սա՝ թէ աշխարհի կատարածը մօտալուտ է և քիչ ժամանակէն Քրիստոս աշխարհի մէջ պիտի երեւի.

Մորմոնութիւնն՝ որ ըստ իւր արքաներեկաց՝ Հին և Նոր Կտակարանաց համաձայն է, ուղղակի յիշեալ նոր մարգարէին յայտնուիր է յաստուածուստ, և իբր այն՝ իւր պարունակած ճշմարտութիւնք աստուածային են.

Ըստ այս նոր կրօնական դրութեան, ամէն մարդ իւր ուզածին չափ կին կրնայ առնուլ, ինչպէս Հին Կտակարանի Նահապետք կ'առնուին.

Վիճաբանութիւնն՝ որ տեղի ունեցաւ Մորմոնին և իմ միջև՝ բուռն էր. Հաստատեցի թէ՝ մարգարէութիւնք խափանեալ են Քրիստոսի գալստեամբ, և ենթադրել կամ հաւատալ թէ Ամերիկայի մէջ Ժոզէֆ Սմիթ ճշմարիտ մարգարէ է, ասի պարզապէս մարքի հիւանդութենէ յառաջ կուգայ. Յարեցի միանգամայն թէ՝ ոչ նուազ մտային հիւանդութիւն կ'ենթադրէ հաւատալ թէ՝ աշխարհի կատարածը մօտալուտ լլնի. Մեր Մորմոնն՝ որ իւր կրօնական նոր դրութեան իբր թէ հաստատութիւն տուող Աստուածաշունչէն վկայութիւններն ի թիթեղ ական կը բանայր, Մկրտչական աղանդոյն հետեւող է.

Եւ ըստ որում իմ նպատակ աւելի Մորմոնութեան էական կէտին, այն է, բազմակնութեան վրայ ծանրանալ էր, սկսայ հետեւեալ հարցումներն ընել.

Հ. Պարոն, որովհետեւ Մորմոնութիւնն ոչ այլ ինչ է, եթէ ոչ բազմակնութիւն, բաւին ընդարձակ և բովանդակ նշանակութեամբ, միթէ ձեր այդ նոր դրութիւնը չը՞ հակառակիր քրիստոնէական կրօնի.

Պ. Ո՛չ, ընդհակառակն համաձայն է Աստուածաշունչ գրոց. բաց ատոր, ամէն մարդ սեալ գաղափար ունի Մորմոնութեան վրայ. Ըստ Մորմոնութեան ամէն մարդ ո՛չ թէ պարբաստ, այլ ալաղ է ուզածին չափ կին առնոյ.

Առ այս պատասխանեցի թէ՝ քրիստոնէական կրօնն՝ ինչպէս և Ս. Գիրք խսպառ կը դատապարտեն բազմակնութիւնն. հաստատեցի միանգամայն թէ բազմակնութիւնն ո՛չ թէ միայն կրօնական, այլ նաև ընկերական տեսութեամբ իսկ խստելի է. Դարով Մորմոնաց ո՛չ թէ պարբաստ, այլ ալաղ լինելուն, պատասխանեցի թէ՝ երկու ձեւին մէջ ալ Մորմոնութիւնը բազմակնութիւն լլնելէ չդադրիր.

Հ. Ամերիկայի մէջ Մորմոնութիւնն իրեն չատ հետեւողներ ունի՞.

Պ. Ո՛չ տակաւին, բայց կ'աշխատիմք որ սոյն դրութիւնն ամենուրեք ընդհանրանայ, քանի որ ճշմարիտ է.

Հ. Պարոն, ներեցէք ինձ հարցնելու ձեզ թէ դուք իբրեւ Մորմոն, քանի՞ կին ունիք.

Մեր Մորմոնն թերևս առ ամօթոյ ծածկել ուզեց իւր քանի՞ կին ունենալն, մինչդեռ ըստ Մորմոնական դրութեան, կը պարտէր յայտնի հաստատակամ խոստովանել թէ՝ այսքան կամ այնքան կին ունիմ.

Ուրիշ զանազան հարցումներէս զատ զորս ուղղեցի առ մեր Մորմոն, վերջին հարցումս սա՝ եղաւ.—Աստ ի կ. Պոլիս կրցա՞ք մորմոնութեան արքանեակ գտնել.

Մեր Մորմոնը ցաւելով պատասխանեց թէ՝ տակաւին ո՛չ մի արքանեակ կրցած է գտնել.

Իսկ ես ըսի. Ցուսամ թէ որչափ ժամանակ որ տակաւին հոս մնաք, Մորմոնութիւնը միմիայն ձեզ վերապահեալ կը մնայ.

Կրկին տեսութեան խոստմամբ բաժնուեցայ մեր Մորմոնէն.

ՏԱՃԱՏ ՎԸՐԴ. ՈՍԿԱՆԵԱՆ

ԼԵԶՈՒԱԲԱՆԱԿԱՆ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՎԱՐԺ.

ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԵՒ ՑԵՐԵԿՆԱՑ

Տնօրինութիւնս սուղ ժամանակի մէջ ընդհանուրէն եւ նամանաւանդ Մեծապոյ Թաղեցիներէն գատ քաջալերութեան փոխարէն, փափաքելով վարժարանի Բ. տարեշրջանն աւելի փայլուն կերպով վերսկսիլ, ճարտար եւ մասնագէտ դասատուաց յաւելմամբ առաւել ճոխացուցած է իւր ուսուցչական մարմնին.

Գալով Ծրագրի, բաց ի կրօնի, բարոյականի եւ կրթութեան յոյժ էական մասերէն, կը պարունակէ նաեւ տոխպոգրաֆական ըլլալով Գաղղերէն, Տաճկերէն, Հայերէն լեզուներն, Ուսողութիւն, Տոմարակալութիւն, Վաճառականական գիտութիւնք. և երկրորդական ըլլալով Անգղերէն, Գերմաներէն և Յունարէն.

Վարժարանին ընդհանուր լեզուն է Գաղղերէնն. ունի գաղղիացի ներքին հսկող մը զոր Տնօրինութիւնս յատկապէս Բարիզէ բերել տուած է. Նաեւ Ֆրանսացի 8-10 տարեկան գիշերօթիկ պատանիներ որք մասնաւոր վճարմամբ ընդունուած են վարժարանին մէջ աշակերտաց բնաթիքն նըպաստելու համար. իսկ Տաճկերէնը գրեթէ Ֆրանսերէնի հաւասար է. սոյն լեզուի բարձրագոյն դասուց ուսուցիչ կարգուած է Մուսալիմ Նամի էֆէնտի թուրք մեծանուն գրագէտն.

Վարժարանի յառաջիկայ տարեշրջանը պիտի սկսի Սեպտեմբեր 1ին. դասախօսութիւնք կը շարունակուին. Ներկայ աշակերտաց թիւն է 56.

Գիշերօթիկներու տարեկան թոշակն է նախապատրաստական շրջանի համար 25 եւ ուսումնարանական շրջանի համար 30 օսմ. ոսկի. իսկ ցերեկեայներու ամսաթոշակը կարգերու հաւասար 30, 40, 50, 60, ղրուշ է.

Աւելի ընդարձակ եւ կատարեալ տեղեկութեանց համար դիմել Տնօրինութեան ամէն օր, իւր Վարժարանին մէջ, ի կէսրիկ-Բաշա, Տիվան-Ալի փողոց, բալիքլի կարգը.

Հիմնադիր-Տնօրէն
Տ. Մ. ՄԻՐԻՔԱՆԵԱՆ

15 օգոստ. 1887

ԾԱՆՈԹ. — Վարժարանի Կանոնագիրն եւ Ծրագիրն հանդերձ Ուսուցչական մարմնոյն անուանց ցանկով, կը գտնուին, այս օրուընէ սկսեալ, Պաղչէ-գաբու, ջրբաղնեան Պօղոս Աղայի քով, փափաքողաց տրուելու համար. 1102

ԱԶԳ. ԲՈՊԻԷՐԹ-ԳՈԼԷԺ

Վարժարանիս նոր Տարեշրջանը կ'սկսի Սեպտեմբեր 3 15ին. Գիշերօթիկք կը վճարին տարեկան 44 ոսկի օսմ., իսկ ցերեկեայ աշակերտք՝ 10 ոսկի օսմ.: Աւելի տեղեկութեանց համար պէտք է դիմել ի վարժարանն՝ ի Բուժելի-Հիսար. 1076

ԲԱՐԶՐԱԳՈՅՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Ի ՊԱՅԾԼԻ ՀՍՈՒԶ

Այս վարժարանն ունի ընկեր խումբ մը ուսուցչաց, եւ պատրաստ է բարոյ կերպիւ ուսուցանել Գաղղերէն, Թուրքերէն, Անգղերէն եւ Հայերէն, այս վերջինն ըլլալով վարժարանին լեզուն.

Ուսանող և պայմաններու մասին աւելի տեղեկութեան համար պարտ է դիմել թիւ 3 սենեակին ի Պայսլը Հաուզ.

Դպրոցին յառաջիկայ շրջանը պիտի սկսի ըստ Լատ. սեպտ. 25.

Կանոնաւոր ընթացքին համար աշակերտք պարտին հատուցանել ամսական 30 դահեկան. Նախապատրաստական ճիւղին համար 20 դահեկան. 1058 7—10

ԱԶԳ.

Պատիւ ունիք ծանուցանել արդոյ

ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

531

ՆՕՐԹՀ ՊՐԻԹԻՇ ԷՆՏ ՄԷՐՔԸՆԹԱՅԼ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ ԱՆԳԼ. Ոսկի 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 5,978,946
ՀԱՍՈՅԹ 1885 ՏԱՐԻՈՅ 1,788964

ՆՕՐԹՀԸԸՆ ԷՇՈՒՐԸՆՍ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ ԱՆԳԼ. Ոսկի 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 3,131,348
ՀԱՍՈՅԹ 1885 ՏԱՐԻՈՅ 898,072

Ընկերութիւնքս Պոլսոյ մէջ ունեցած Միացեալ Գործակալութեան միջոցաւ հրդեհի դէմ ամէն կարգի վտանգաւոր ապահովագրութիւններ ի գործ կը դնեն չափաւոր գնով, և իրենց ցոյց տուած դրամական երաշխաւորութեամբ մեծ գումարներ ապահովագրողաց կրնան վստահաբար զիրենք ներկայացնել. նաև իբր ապացոյց իրենց հաստատութեան, միայն հրդեհի ճիւղին համար մինչեւ ցարդ տուժած վնասին 15,000,000 Անգլիական Ոսկին կ'անցնի։

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ ԱՆԳԼ. Ոսկի 500,000 **ՄԱՐԻԹԱՅՄ** ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ ԱՆԳԼ. Ոսկի 120,597

Ընկերութիւնս կ'ապահովագրէ շոգենաւուց և առագաստանաւուց մէջի ապրանքներն և դրամածրարներն խիստ օգտակար պայմանաւ։ Գնոց և այլոց վրայ տեղեկութիւն առնուլ ուզողք կը հրաւիրուին դիմել Ղալաթիա Գօմիսիոն խանի անկիւնն երկաթէ կամրջին վրայ նայող ռեներեակն, առ **ԳԱՌՆԻԿ Յ. ՍԵՐՈԲԵԱՆ** Գործակալ Կ. Պոլսոյ վերոյիշեալ երեք Ընկերութեանց։

ԲԱՐԻԶ Ս. ԷՍՊԻՐՃԵԱՆ

ՇԻՆԵՄՔ ՃԵՄԱՐԱՆՆ ԻՍԿԻԻՏԱՐԻ

Սոյն տեսարակը պատրաստուած է պատմական Ճեմարանին վերաշինութեան համար, որ այժմ մոխիր է և աւերակ. ամէն հայ նուիրական պարտականութիւն մ'ունի այդ տեղւոյն. արժանի է որ ամէն ոք առնու և կարդայ սոյն խիստ սրտաշարժ և գեղեցիկ ոճով գրուած տեսարան։

Կը փաստարի ամէն գրավաճառաց քով։ Գին 2 1/2 դահեկան

1078 3—3

ԲԱՐԻԶ ՖՈՃԻԱԼԱՐԸ

Հրատարակեալ
ԿԱՐԱՊԵՏ ՊԻՊԷՌԵԱՆ

Այս հետաքրքրական վէպին առաջին հատորն ի լոյս ընծայուած ըլլալով երկրորդին հրատարակութիւնը ձեռնարկուած է։

Ամսական բաժանորդագրին է Պոլիս 5 և գաւառաց համար 6 դահեկան։ Բաժանորդ գրուիլ փափաքողք պարտին դիմել Կ. Պոլիս Եուսուֆեան խան վերնայարկ 6 թիւ հրատարակչին տպարանը, ջրաճառ Պողոս և Յակոբ աղաներու և ամէն լրագրավաճառաց։ 1072 3—3

ՔՍԱՆ ՏԱՐՈՒԱՆ ԾԱՂՈՂՈՒԹԻՒՆ

ԲՈՒԺԱԿԱՆ ՀՐԱՇԱԼԻ ԱՐԴԻՒՆՔԵՐ

ՀԱՆՔԱՅԻՆ ԶՈՒՐ ՁԻԹԼԻԻ

(ՄԵՐՁ Ի ՊՈՐԻՍԱ)

Պէտքաղոտ պը Մ—ով

1304 Սէպէր 11 Թուական կայսերական իրատէով արտօնեալ—Վարձատրեալ Բարիզի, Վիեննայի, Լոնտոնի, Ֆիլատէլֆիայի, Անվերսի, Ֆրանքֆորդի ցուցահանդէսներէն։

Զիթլի ջուրն, որ Արեւմուտքէն եկող հանանման հանքաջուրերէն գերազանց է, չիչերու մէջ կը դրուի ընդ հակոզութեամբ Տր. Արիկեանի, պատուիրակ ի դիմաց առեւտրական Վեհ. Նախարարին։ Մէն մի եղէնէդ կրելու է քնինչ բժիշկին ստորագրութիւնը։ Հասարակութիւնը մերժելու է այն ամէն չիչերն որք չեն կրեր Պետութեան այս երաշխաւորութիւնը։

Այս հանքաջուրին յատկութիւնն ապահովել է մարսողական խողովակին և լերդին հիւանդութեանց մէջ, աւազախտի եւ յօդացաւի մէջ, չաքարախտի և փամփշտային խոթութեանց մէջ։

Զիթլի չատ անտրտակամ հանքաջուր մ'է, սեղանի համար պատուական ջուր մ'է եւ չատ օգտակար է այն պարագային յորում ջուրերը վարակեալ են համաճարակ հիւանդութեանց ատեն։ Իրենց առողջութեան նախանձախնդիր անձինք ջրելիներու, Պէնտերու եւ այլ ջուրերէն նախամեծար սիրեն համարին Զիթլին։

Զիթլին կը դիւրացնէ մարսողութիւնն և կը կանոնաւորէ միս բոլոր պատանները։ Շատ օգտակար է նաեւ այն պարագային երբ պէպսէնով անող մանուկները կսիէ կլուրելու է։

Զիթլի ջուրը չաքարն երկու անգամ կը դրկուի աղիներէն, այնպէս որ կարելի է վատակ մինկ թարմ վիճակի մէջ դանել զայն ի մերանոցս։

Կ. Պոլսոյ մէջ կը ծախուի ի կեդրոնատեղին Ընկերութեան, 13, Ճէլալ Պէյ խան, եւ ի Մասնաճիւղս՝—Բերա, Պ. Ալիբրանտի, դեղարան Տէլլա Սուտա, 169.—Պոլիս, Պ. Մէպլիի, դեղավաճառ, 24, Եէնի Ճամի փողոց.—Ֆ. Թէրմիսան, դեղագործ, Ճղալ օղլու, Պարսկական դեսպանատան մօտ.—Աշքթպաշ, դեղագործ ի Վէզնէճիլէր.—Ղալաթիա, Պ. Մավրոյդօ, վաճառական, Մայթըզ փողոց, 34.—Պէշիքթաշ, կերդրոնական դեղարան.—Թէրապիա, Սավա Սբ. Նոբուլօ.—Պէշիքտաշի, Սողիրաքի Թէոխարիտի, վաճառական.—Գատը գիւղ, դեղարան Լէոնիտա Անթիբա.—Իսկիւտար, Սգավրաքի Նուրլօրուլը, դեղագործ։

Պարտակ չիչերը եռ կ'առնուին։

1054

ԲԺԻՇԿՆԵՐՈՒ ՀԱՐՑՈՒՑԻՐ

ԲԱՌՏԻՆԱ (Գորտիքա), Բնական հանքաջուր երկաթախառն, թթուային, կաղային. ամենաղղու դարման ընդդէմ արեան տկարութեան, դեղնութեան, տենդի, սամսքսի ցաւերու, եւ արեան նուազութենէն յառաջ եկած ամէն հիւանդութեանց։

ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԲՈԼՈՐ ԶՈՒՐԵՐԷՆ ԳԵՐԱԶԱՆՑ։

Հանքին տէրն է Ֆ. Մալինսան, 2, Պոլօ փողոց, Մարսիլիա։ Կ. Պոլսոյ մէջ գործակալք են ԳԱՌԱՎԻՍ եւ ԲԵՌԴԻՐԻԴի, Ատա խան, 4, Մաքսի փողոց, Ղալաթիա։

Կը ծախուի գլխաւոր դեղարանաց մէջ։

621

ՆՈՐ ԴԱՐՄԱՆ

ԸՆԴԴԷՄ ՊՆԴՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՐԻՒՆԵՐԹՈՒԹԵԱՆ

ՄԱՔՐՈՂԱԿԱՆ ԴԵՂ ՏՐ. ՈՒԱԴՄԱՆՆ

Շատ քիչ դեղեր կրնան իրենց յաջողութիւնն հաստատել բժշկական այսքան բարձր անուններով, որպէս են. բրոֆ. Տր. Փոն Լիպիր, բժիշկ Գերմանիոյ կայսեր, բրոֆ. Ֆոն Վէսթֆալ, բրոֆ. Շվանցինկը ի Պերլին, բրոֆ. Ֆոն Սթրանցոն ի Վիւրցպուրկ, բրոֆ. Ֆոն Նիմայեր ի Միւնիխ և այլն։

Այս վերջինը կը գրէ ինձ, իւր հիւանդանոցին մէջ փորձելէ յետոյ.

«Խնդրեմ տեղեկութիւն տուէք ինձ թէ ո՞ւր դիմելու եմ այս զարմանալի դեղէն գնելու համար։»

Վիէննայի Բժշկական Մամուլը կ'ըսէ (1 մարտ 1885).

Տր. Ուադմանի Մաքրողականը արժանի է մեծ բժշկաց բազմաթիւ յանձնարարութեանց։

Այս Մաքրողական միակ արդիւնք դեղն է ընդդէմ Փոքրութեան։

Մէկ մանտոցի պարունակութեամբ դեղ եթէ ներքսարկես սրբանին մէջ, անմիջապէս արտաքնոց կ'երթաս։ Եթէ ազդեցութիւնը չատ զօրեղ կամ արագ է, կարելի է խառնել հարկ եղածին չափ ջուր, որպէս զի կանոնաւորապէս ելնէ փորը։

Մանկանց համար ջրախառն Մաքրողականը կը բաւէ սովորաբար։

Մանկանց վտանգաւոր թմնչքին առաջքն առնու լաւագոյն դարմանն է օրն երկու անգամ հանել փորը։

Արիւներեսութիւն. Սրբանին մէջ կը խոթեն քիչ մը բամբակ որ թաթխուած լինի ջրախառն Մաքրողականի մէջ (մէրոզ ժամ մը, օրը երկու անգամ)։

Հոմոռոյ հիւանդութիւնց, Թիֆոսի, Քոլերայի եւն աեան, մարդ զգուշանալու է ներքին դեղերէ։ Եթէ փորն օրը երկու անգամ ելնէ, լաւագոյն դարմանն է ժամանակ չտալու համար միջոցներուն որ ծաւալին։

Սովորոյ հիւանդութիւն. Ներքսարկութիւն մ'ընել ճաշէ յետոյ։

Բոլոր ուղղակի դարձիյնց դէմ, կամուած, փխուած, ստամոքսի ցաւ, խիթ, ընչհեղձութիւն, փորին անմիջապէս ելնելը մեծ օգուտ կ'ընէ։ Շատ առատ ճաշէ մը յետոյ մարդ ինքզինքը կը զգայէ ներքսարկութեամբ մը և չատ անգամ վտանգաւոր անմարսութեան մը առաջքը կ'առնու։ Ուղեւորութենէ առաջ և ուղեւորութեան միջոցին, մի՛ մոռնաք այս հանգիստ դեղը։

Նա որ գիտէ մաքրողական ներքին դեղերու չատ գործածութեան հետեւանքներն և մեծ քանակութեամբ ջուր ներս առնելով յուսաջ եկած աղիտաբեր արդիւնքները, ինչպէս են ընդարձակումներ, պնդութիւն, արիւներեսութիւն, ոտիսի ընարէ միտ այս նոր դեղն, որ ազդեցութիւնը նոյն իր մեայ քանի մը տարի վերջն իսկ։

Դեղատանց մէջ կը գտնուի.

1 ամբողջ շիշ	1 մէճիտիէ
1/2 շիշ	1/2 »
1/4 »	1/4 »
Գրեթէ	1/2 մէճիտիէ

Գործարանին նշանն է գրեթէ մը և անունն էդիքէդներուն և չիչերուն վրայ։

ՏՐ. ՈՒԱԴՄԱՆՆ

Մասնագէտ որովայնի խոթութեանց և կանանց հիւանդութեանց

Թուրքիոյ և Պուլկարիոյ համար միակ կէս բոնատեղին է Տր. Շվիտէլ, յԱդրիանուպոլիս։—Ի Կ. Պոլիս կը ծախուի Պ. Գասպարեանէն դեղարան, Քարաքէյ թիւ 5 և ի Դեղագործական Մթերանոցն, Մեծ փողոց Ղալաթիոյ, 35, Կայսրան Պէշիքթաշի թըրամուէյիցը։

Ծան. Մաէսդրիխի դատարանն 3000 ֆրանքի տուգանաց և դատաց ծախուց դատապարտեց Պրուէնսան և Գոնսաղնդէն խմապիրներն, այս դեղին դէմ գրած լինելնուն համար։ Պուաւը-Տիբի վերաքննիչ ատեանը բոլորովին հաստատեց այս վճիռը։ (12 մայիս 1885). 979

ԺԱՆ ԲՈԱԼԻՆ.— ՄԵՆ ԳՈՒԴԱԼԱՆ ԿԱՀԱՐԱՍԵԱՆ, նոր բացուած Բէբայի Մեծ փողոցը, 127, և ի Գուլէ-Գաւու, կալաթայի աշտարակին դիմաց և կաղաքը փողոցին քով, թիւ 657.— ՄԵՆ ՄԸ ԹԵՐԱՆՈՅՆ ԿԱՀԱՐԱՍԵԱՆ, նոյն փողոց թիւ 657, 659, 661, 663.— ԱՄԷՆ տեսակ ԿԱՐԱՍԻՆԵՐ.— ՇԲԵՂԱԿԵՐՏ ԿԱՐԱՍԻՆԵՐ, ամէն ծախսութեամբ և կատարելութեամբ։ — Ամէն տեսակ ԿԵՐՊԱՍՆԵՐ.— Արամներու համար ամէն տեսակ օձոցներ, գանգուրներ, թիլինթոներ, ալամուներ։ — Ամէն տեսակ ՄԱՀՃԱԿԱՆՆԵՐ և հոգաբար տեսակ ուրիշ կարասիներ.— ՅԱՆՁՆԱԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ալ կ'ընդունուին, կարճ պայմանաժամի համար.— ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ, ՎԱՅԵԼԶՈՒԹԻՒՆ, ԱՃԱՆՈՒԹԻՒՆ։

Ծան. Զէպոթել ԲՈԱԼԻՆ ԵՂԲԱՐՑ վաճառատան հետ։ 691

ԱԶԴ ԱՌ ԵՐԿՐԱԳՈՐԾՍ

Ապացուցուած է թէ երկրագործական մեքենայից ամենէն կարեւորն այն է, անժխտելի կերպիւ, որ մարդկային թիւին տեղը կը բռնէ, յարգը պատրաստելու և մանգամայն ցորենը ծեծելու համար։ Այսօրինակ ոչ մէկ մեքենայ, որ ոնիւով և շրջուով է, դեռ մացուած չէր ի Թուրքիա։

MARSHALL SONS ET CO.

Պ. Պ. ՃՈՆ ԹՈՄՍԸՆ և Ս. ԹԻՐԱՊԵԱՆՆ
Ներկայացուցիչք
Marshall Sons et Co.

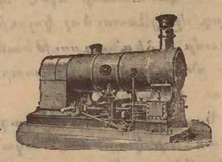

Առաջին անգամ իրենք բերել տուած են։

Այն անձինք որ կը փափաքին տեսնել այս մեքենային բանիլը, կը հրաւիրուին դիմել առ գործակատարս, Թոմաշ խան, Պոլիս, որք պիտի տան հարկ եղած տեղեկութիւնները։ 980 13—26

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ „ՏՕՅՉԸՐ ԼՕՅՏ"

Ի ՊԷՌԼԻՆ

Շահաւոր պայմաններով կապահովագրէ ամէն տեսակ ապրանք, դրամածրարք եւայլն, չոգենաւով եւ առագաստանաւով ուղարկուած։

Ընդհանուր գործակալ Կ. Պոլսոյ
ՏԻՐԱՆ ՆԱԶԱՐԵԱՆ
Թիւ 1 Հավուզլը խան, Պոլիս

791

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ. ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ Ի ՀԱՄՊՈՒՐԿ

Ընդհանուր գործակատար ՀԷՐՄ. ՀԷԼՊԻՆԿ
Կալաթա, Քարանթինա փողոց, թիւ 9

ԼԱԹՐԱՆՍԱԹԼԱՆԹԻՔ

ՇԱՀԱՒԻՑ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՎ. ԿԱՊԱՀՈՎԱԳՐԷ ՏՈՒՆՆԵՐ, ԽԱՆՈՒԹՆԵՐ, ԿԱՐԱՍԻՆԵՐ, ՇԵՐԺԱԿԱՆ ԴՈՑՔ ԵՒ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԱՊՐԱՆՔ

566

ԿՈՒԷՆ ՏԸ ԼԷՆ ԹԱՌԷՆ

Ադդուապէս կը բուժէ պնդութիւնը փայծաղին և միզարան գործարանաց հիւանդութիւններ

Պահանջել գործարանիս նշանն և կանաչի վրայ սեւով տպագրեալ կնիքը։

Մէկ տուփին դինն է 1·30 Ֆր.

Կը գտնուի ամէն դեղարանաց մէջ 606

Յ. ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ

ԿԱԶՄԱՏՈՒՆ
Ի ՊԱՅԶԱՆԼԻ ՀԱՄՈՒԶ

ՖԻՆ ԱՆՃԵԼԱՐ ԵՕԳՈՒՏՈՒՆ Կ. ՊՕԼԻՍ

Սոյն կազմատան մէջ կան Եւրոպական նորընտիր և կատարեալ գործեալ մեքենայներ որոնցմով կը կազմուին և կը յօրինուին

ԶԱԳԱՒՈՐ ԳՆԵՐՈՎ

ԳԻՐՔԵՐ գեղեցիկ և հաստատուն
ՏՈՒՓԱՐՆԵՐ, վաճառականաց եւ
ԱՑՑՏՈՄՍՆԵՐ, խիստ մաքուր և ընտիր։

Ցանկասիրաց դիւրութեան համար կազմատունը ունի իրեն կցորդ վաճառատուն մը թիւ 27 Ֆինճանճըլար-Եօղուշը, ուր կընդունուին յանձնարարութիւնք և ուր կը վաճառուին նաեւ գրագրական ամէն տեսակ պիտոյք, բնիր թուղթ, գիր, տուփարք, պայուսակ, գրապակակ եւն։

736

ՄԱՍ

ՇՈՓԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՒԵՐՈՒԼ ԵՒ ՄՈՒԶԵՎԻՆԻ ՃԷՐ ԲԱՆՔ

Անուանք	Թանոյ	Անուանք	Թանոյ
Քանաքուս	4200	Բիթիաս	3000
Ֆէրոս	4000	Օսարին	3000
Օսմանլի	4000	Նէրքին	3000
Սէասոգլու	3250	Բէկա	300
Թիպա	3250	Լօգիս	800
Մակալա	3250	Օրինա	800
Մարիսթիս	3250	Սէսիլ	700

Դիմել առ Ֆ. Թ. ՈՒՐԻԹՈՒ և ԸՆԿ.
Ալիթոլ խան
ՃԼԵՑՍ ՄԱՍ և ԸՆԿ
541 31, Ճէյմս Սգրիդ, Լիվրբու

ՍԻՆԿԷՐԻ

ՃՇՄԱՐԻՏ ԿԱՐԻ ՄԵԲԵՆԱՑՆԵՐԸ

Կը գտնուին միմիայն ի Պոլիս, Մահմուտ բաշա, 90,—ի Կալաթա Կալանի խան, 2,—ի Բերա, Կալաթա Սէրայի դիմաց։

Ժ. ՆԻԷՏԼԻՆԳԷՐ

Վճարման դիւրութիւն
Զգուշանալ կեղծերէն։ 626

ԱԴԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՅՈՑԱԿԱՆ ԵՒ ՄԱՐԱՐԻՏԱՆ

Ն. ԲԱՌԼԻ ԵՒ ԸՆԿ.

Մարսելիայի և Թրիէսթի գլխաւոր կանոնաւորագոյն բանով

Ռոդոսի և այլ տեղեր

Նաւողչէքի, ուղեւորութեան և այլ տեղեկութեանց համար

Դիմել առ գործակատարն
ԹՐԻՆԻԹԻ ԲԸՊՈՒԼ
Թիւ 17-18 Քիւչիւք Միւլէք
556 Մահանէ փողոց, Թիւ 14

ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈՓԵՆԱՒՈՒՑ
ԸՆԴ ՀՎ ԱՌԼԻՆ, Կ. ՊՕԼՍՈՅ ԵՒ Օրթէյի

ԹՈՎՄԱՍ ՈՒԻԼՍՈՆ
ՈՐԴԻՒՔ ԵՒ ԸՆԿ.

Անուանք	Թանոյ	Անուանք	Թանոյ
Ալդուստ	2,000	Լէբանոնը	4,500
Ալանիա	3,000	Մարմարիս	4,300
Անէմիս	1,300	Մարսէլիա	2,500
Արկէ	3,500	Միլը	2,000
Գասսանոս	2,200	Նէրը	2,000
Գօրգոնա	2,000	Օմէրլլը	5,000
Զուալը	2,600	Օրլանտօ	3,000
Գէյրը	2,500	Օդրանդ	4,500
Գասիրոս	2,400	Օգդա	2,000
Գանէ	2,000	Պարտիզանի	1,200
Գաբ	2,700	Բարլերմ	3,200
Գոմ	2,500	Բրաշեր	1,700
Տիմօ	1,800	Բիզա	2,800
Տօմինա	2,600	Բիարիտ	1,400
Էրաբ	2,600	Բիանկա	3,200
Էրաբ	2,600	Բիանտ	3,200
Ֆալքոն	800	Բալը	3,000
Ֆիտոս	1,700	Բոսֆոր	5,500
Ֆլամինկ	1,600	Բոսֆոր	3,500
Կալիլէս	5,500	Պարկրան	4,000
Կիդանս	2,200	Պարգէ	2,000
Կոզ	1,800	Սիլիմ	2,000
Կրօսոս	2,200	Տրէնգ	4,300
Հանկ		Թասա	1,200
Հէր	3,000	Թ. Ռիչարտ	3,000
Հիսարլը	3,000	Թիկեր	1,300
Հիմմէրդ	1,200	Թոլէս	2,800
Ճիոս	2,300	Քասանդ	3,600
Գեբոս	2,000	Խէսոս	1600
Քոզը	2,200	Զէնդա	3,000
Լէ	2,000	Զէր	41,0

Սովորականաց համար ուրիշ գիներ կընծայուին

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ Ֆ. ՀԻԼՏ ԵՒ ՈՒՈՅ
Գործակալք
Թիւ 17-18, Քիւչիւք Միւլէք
551 խան Ղալաթիա

ԲԱԲԱԵԱՆԻ

ՇՈՓԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Լէվանտ, Մարսէյլիայի և Օրթէյի ԱԶԳ
կանոնաւորագոյն բանով

Անուանք	Թանոյ	Նաւավարք
Ալա Ֆոֆիա	3,000	Գէրգ
Վարսամ	2,500	Ի. Մէրլիս
Դ. Քասիա	2,500	Գրուիքլանդ
Լաբանիա	2,500	Ուիլյամ
Թասէսանիա	3,500	Մարը
Բասմանիա	2,800	Ֆոթրթիլ

Ընկերութիւնն օրինաւոր գներով վճարք կընդունի Եւրոպական երկիրներու և Ամերիկայի համար։

Ամէն դիւրութիւն և հանգստութիւն կը տրուին ուղեւորաց։

Դիմել առ ԴԱՆԻԷԼ ԲԱԲԱ ԵՒ ԸՆԿ
556 Գործակալք

ՖԻԼՏ. ԼԷՅԼԱՆՏ

ՇՈՓԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈՓԵՆԱՒՈՒ

Ամբ կանոնաւորագոյն կը բանին Լիվերբուլ և Արթ-Եալէյ ԱԶԳԼ.

Անուանք	Թանոյ	Անուանք	Թանոյ
Ալբերիան	2500	Տալմենան	3700
Ալլասթան	2500	Ֆլամենան	3700
Անամալազան	2500	Ֆլամենան	3700
Աթենան	2500	Իպսվիչան	3500
Արագիան	3700	Խիլբրան	3500
Գալվարան	6000	Իոգրան	3500
Գուլկարան	6600	Լեսպիան	2200
Գասթելան	800	Լիվերբան	2500
Սարէնան	2000	Լիսոնան	800
Տուրոյ	700	Ամերիկա	700
Էմիրէզն	3700	Բերսիան	3800
Ֆլամենան	3700	Վալենսիան	6800
Ֆլամենան	3700	Վիրջինիան	6800

Ուղղութիւնքս համար ուրիշ գիներ

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ ԷՖՈՒԱՐՏ ԼԱՖՈՆԹԷՆ
Գործակալ
Թիւ 1, Մէջլիսէյ Ալի փաշա խան, Ղալաթիա.

Նաւատերք, Պարոնայք Ֆրէր, Լէյ. Լոնտոն և ընկ. Լիվերբուլ

Գործակալներնէ

Կ. Պոլիս, Էտուարտ Լաֆոնդէն.
Զմիւռնիա, Պ. Պ. Քարվէր Եղբարք
Ալէքսանդրիա, Կ. Լ. Վասմանն և ընկ.
Մալթա, Ա. Քասիլիերի.
Շիրա, Ա. Մ. Մաքիսիսարեան.
Զմիւռնիա, Պ. Ուիդալ և ընկ.
546

Արտօնատէր Ս. ՏԱՄԱՏԵԱՆ
ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ԼՐԱԳՐՈՅ

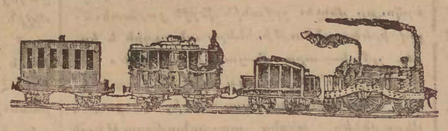

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՔ

ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴ ՄԷՋ Կ. ՊՕԼՍՈՅ ԵՒ ՔԻՒԶԻՒՔ—ՉԷՔՄԷՃԷ

Սկսեալ ի 12 Մայիս (Ն. Տ.) 1887, մինչեւ ցնոր տնօրինութիւն

Կ. ՊՕԼՍԷՆ ՔԻՒԶԻՒՔ—ՉԷՔՄԷՃԷ

ԹՈՒԱՀԱՄԱՐ ԿԱՌԱԽՄԱՆ

	4	6	8	10	2	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	42	44	46
	Առաւօտ											Իրիկուն											
	ժ.	ր.	ժ.	ր.	ժ.	ր.	ժ.	ր.	ժ.	ր.	ժ.	ժ.	ր.	ժ.	ր.	ժ.	ր.	ժ.	ր.	ժ.	ր.	ժ.	ր.
Կ. Պոլիս	6	15	6	49	7	17	7	45	8	15	8	41	9	10	10	11	10	37	11	10	11	38	
Գուլ-գաբու	6	27	6	58	7	26	7	54	8	26	8	50	9	19	10	20	10	46	11	19	11	47	
Եէնի-գաբու	6	32	7	2	7	30	7	58			8	54	9	23	10	24	10	50	11	23	11	51	
Տավուտ փաշա																							
Յամանթիա	6	39	7	8	7	36	8	4			9		9	29	10	30	10	56	11	29	11	57	
Եէնի-գուլէ	6	44	7		7	40	8	9	8	37	9	4	9	32	10	34	10	59	11	33	12		
Մադրիդլը	6	57	7	24	7	51	8	21	8	52	9	16			10	46			11	45			
Ա. Մէնէֆշա			7	33			8	30	9	4	9	25			10	55			11	55			
Քիւչիւք Զէք									9	14									12	3			

ՔԻՒԶԻՒՔ—ՉԷՔՄԷՃԷԷՆ Կ. ՊՕԼԻՍ

ԹՈՒԱՀԱՄԱՐ ԿԱՌԱԽՄԱՆ

	3	5	7	9	11	13	15	17	19	21	23	25	27	29	31	33	35	37	39	1	41	43	45
	Առաւօտ											Իրիկուն											
	ժ.	ր.	ժ.	ր.	ժ.	ր.	ժ.	ր.	ժ.	ր.	ժ.	ժ.	ր.	ժ.	ր.	ժ.	ր.	ժ.	ր.	ժ.	ր.	ժ.	ր.
Քիւչիւք Զէք		6	40										1	40									
Ա. Մէնէֆշա		6	49		7	45			8	40			9	43			11	10		6	2		
Մադրիդլը	6	31	6	59	7	27	7	55	8	23	8	51			9	53			11	20			
Եէնի-գուլէ	6	43	7	11	7	39	8	8	8	35	9	4	9	38	10	5	11	4	11	32			
Յամանթիա	6	47	7	15	7	43	8	12	8	39	9	8	9	42	10	9	11	8	11	36			
Տավուտ փաշա																							
Եէնի-գաբու	6	53	7	21	7	49	8	18	8	45	9	14	9	48	10	15	11	14	11	42			
Գուլ-գաբու	6	57	7	25	7	53	8	23	8	49	9	18	9	52	10	19	11	18	11	46			
Կ. Պոլիս	7	5	7	33	8	1	8	31	8	57	9	26	10		10	27	11	26	11	54			

Փոքր ծրարներն անխտիր կ'ընդունուին ամէն կառախմբի մէջ, իսկ մեծ ծրարք Պոլսէն Մաքսի գիւղ կամաւելի հեռի կայարանաց միջև բանող կառախմբաց մէջ միայն Թիւ 1 և 2 կառաւոմբերն ունին Ա. Բ. և Գ. կարգի վագոններ. միւս կառախումբերն ունին միայն Բ. և Գ. կարգի վագոններ։ 576